זון אויפגאנג — 8.26.
זון אונטערגאנג — 4.40.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט
THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
טייל־ווייז וואלקנדיק — קיל

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 21, No. 3 Winnipeg, Monday Jan. 5, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאנטאג טז׳ טבת, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
JAN 13 1931
ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

רומענישע רעגירונג באפעלט אָננעמען שטרייגע מיטלען קעגן אנטיסעמיטן

זייערע ארגאניזאציעס זאָלן געדודפ־ט ווערן פונקט ווי די קאָמוניסטישע

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

בוקארעסט, יאנוו. 5 (איטא). — אויף דעם קעניגס פארלאנג, האט די רעגירונג באפוילן אנצונעמען א רייע נייע שטרייגע מיטלען קעגן די אנטיסעמיטישע ארגאניזאציעס פון א צעשטערונגדיקן כאראקטער. אין דער פרט וועלן די דאזיקע ארגאניזאציעס אוועקגעשטעלט ווערן אין איין קאטעגאריע מיט די קאָמוניסטן: די אנטיסעמיטישע ארגאניזאציעס וועלן אויפגעלייזט ווערן, און זייערע פירער וועלן פראצעסירט ווערן אין די געוויינלאכע געריכטן ווי רעבעלן.

סטודענטן פון די הויך־שולן וועלכע מען וועט כאפּן אין אקט פון מאכן אומרוען, וועלן אויף שטענדיק אויסגעשלאָסן ווערן פון די הויך־שולן און אוניווערסיטעטן. אויסגאנג פון העצנדיקן כאראקטער וועלן קאָנפיסקירט ווערן, און אנטיסעמיטישע קלובן און קעמערלאך — וועלן ליקווידירט ווערן אין־בערכ׳ן נאנצן לאנד.

פאלאשטין ווינשט אז רעוויזאָניסטן זאָלן זיצן אין וואלן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

ירושלים, יאנוו. 5 (איטא). — וואלן צו דער אסיפת הנבחרים, וואס קליבן דערנאך אויס דעם ועד־לאומי, ווערן היינט דורכגעפירט איבער׳ן נאנצן לאנד.

אין פארבינדונג מיט די וואלן שרייבן דער "פאלאשטין" און אנדערע אראבישע צייטונגען, אז זיי וואלטן געוואונשן אז די רעוויזיאָניסטן זאָלן זיצן אין די וואלן. "דאס וועט מיינען ניט נאר דער סוף פון דעם פאליטישן, נאר אויף פונ׳ם קולטור־רעלן צייניזם", — זאגט דער פאלאשטין. —"די בריטישע רעגירונג האט נאך נאר האט צו טאָן מיט וויצמאנען פאר א עצנדליק יאר, אבער זשאבאטינסקין וועט זי ניט טאלערירן אפילו קיין איין טאג".

עלטסטע אידישע פרוי אין קאנאדע געשטאָרבן אין מאָנטרעאל

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

מאָנטרעאל, יאנוו. 5 (איטא). — מרס. מיכל הייעמס, וועלכע איז באטאָנט געוואָרן ווי די עלטסטע אידישע פרוי אין קאנאדע, איז דאָ געשטאָרבן אין עלטער פון 105 יאָר.

די פארשטאָרבענע איז געקומען אהער פון רוסלאנד מיט 40 יאָר צוריק. זי האט איבערגעלאָזן 17 אור־אייניקלאר.

—(::)—

מאָרשאל זשאָפר געשטאָרבן אין עלטער פון 78 יאָר

פאריז, יאנוואר 4. — מאָרשאל זשאָזעף זשאָפער, דער גרויסער פראנצויזישער מלחמה העלד, וועלכער האָט קיינמאָל ניט פארלאָרן קיין קאמף אויפן שלאַכטפעלד, האט זיך דאָ געכטן אונטערגעגאנגען צום טויט, נאָך א פארבריטערטן און לעצטן קאמף, וואָס ער האט אָנגעפירט מיטן מלאך המות, אין פארלויף פון זיין קראנקהייט.

דער גרויסער מלחמה פירער, פראנק־רייכ׳ס נאציאָנאלער העלד, האט אויסגעהויבן זיין לעצטן אטעם שבת, ארום 8.30 אינדערפרי. ער איז געשטאָרבן אין עלטער פון 78 יאָר.

דער פארשטאָרבענער מאָרשאל האט אָנגעפירט מלחמות אין אזיע, אפריקע און אייראָפּע. אין דער גרויסער וועלט־מלחמה איז ער געווען דער הויפּט פירער פון די פראנצויזישע חילות און פונם נאנצן מערב פראנט פון די אליאירטע ארמייען.

איד. פאבריקאנט אין ווינדזאָר פארוואנדלט זיין "ברוערי" אין לאָנטש רום פאר ארבעטסלאָזע

ווינדזאָר, אנט., יאנוו. 5 (איטא). — הערמאן ראדנער, א דעטראָיט׳ער אידישער יונגערמאן, וועלכער איז דער פרעזידענט פון א "ברוערי" קאָמפּאני אין ווינדזאָר, האט פארוואנדלט א העלפט פון זיין "ברוערי" אין א "לאָנטש רום", וואו טויזנט ארבעטסלאָזע וועלן קריגן פרייע מאָלצייטן טעגלאך פון איינס ביז פינף אויינער נאָכמיטאָג. היינט וועט מען אָנפאנגען ארויסנעמען די ערשטע מאָלצייטן. מר. ראדנער, וועלכער פינאנסירט אליין דעם פרייען "לאָנטש רום" פלאָגט ארויס צוגעבן מאָלצייטן צו די ארבעטסלאָזע אין פארלויף פון די קומענדיקע דריי חדשים.

—(::)—

שיקאָגער ראבײ ווייל ניט התקוה זאָל אריין אין רעפאָרם סידור

שיקאָגאָ, יאנוו. 5. (איטא). — אן אויפהערונג צו אלע רעפאָרם ראבײס ניט צו דערלאָזן, אז די ציוניסטישע הימנע "התקוה" זאָל אריינגענומען ווערן אלס א תפילה אין דעם סידור פון די רעפאָרם־שולן, איז דאָ געמאכט געוואָרן פון דר. טאָביאס שאנפארבער, דער ראבײ פון דער גרעסטער שיקאָגער רעפאָרם קאָנגרעגאַציע שאָן און דין פון דעם שיקאָגער ראבינאט.

ראבײ שאנפארבער האט אויסגעדריקט זיין באדויערונג איבער דעם באשלוס פון דער לעצטער קאָנווענשאָן פון דער "צענטראל קאָנפערענץ אוו אמעריקאָן ראבײס" אין פראָווידענס, ר. א., אז די התקות זאָל אריינגענומען ווערן אין דער נייער רעווידירטער אויסגאבע פון דעם סידור פון די רעפאָרם שולן.

—(::)—

בריוו קאסטן

ב. ליבערזאָן. — מיר וואלטן גערן געגעבן פלאץ פאר׳ן אויסדרוק פון אייער פראטעסט קעגן א פּרזאָן וואָס האט מיסבראויכט די העפלאכקייט פון א פאר־זאמלונג צו האלטן א נאנצע לעקציע, בעת ער האט געקראָגן דאָס ווארט פאר א פראגע. אין אייער בריוו אבער אטאָ־קירט איר אויף א פּרזאָן, למאי ער איז ניט געווען ביי דער פּרזאָמלונג, — און דאָס איז אן אומזין: יענע פּרזאָן האט די זעלבע רעכט וואָס איר און וואָס איר מיצער אנדערש, צו גיין צו די פּרזאָמלונגען צו וועלכע ער וויל, און ניט צו גיין וואוהין ער וויל ניט.

—(::)—

1 איד אין ליסט פון פּרזאָגען אין ענגלאנד וואָס קריגן טיטולן

לאָנדאָן, יאנוו. 5 (איטא). — איין איד געפינט זיך אויף דער ליסט פון פּרזאָגען וואָס האבן געקראָגן טיטולן אין צוזאמענ־האנג מיט׳ן נייעם יאָר. דער טיטוליר־טער איז אין פּרעס. וו. ראטשטיין פון "פּריב־סיפאל ראיאל מאלעדזש אוו ארט".

4 שולדיקע אין צפת׳ער פּאָגראָם באנאדיקט פון חיי־קאָמישאָנער

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

ירושלים, יאנוו. 5 (איטא). — דער חיי קאָמישאָנער האט באנאדיקט פיר אראָבער פון צפת, פון וועלכע דריי זיינען געווען פּאראורטייל צו לעבנסלענגלאכער געפענגעניש, פאר אונטערצינדן בעת׳ן פּאָגראָם לעצטן יאָר די הייזער פון בנ־ציון און פון נאָלדצוויג, וואו די אלטע שיינדל גאָלדצוויג איז פארברענט געוואָרן אויף טויט.

דער פערטער אראָבער איז געווען אן אלטער מאן פון 40 יאָר צוריק. זי האט איבערגעלאָזן 17 אור־אייניקלאר.

—(::)—

מאָרשאל זשאָפר געשטאָרבן אין עלטער פון 78 יאָר

פאריז, יאנוואר 4. — מאָרשאל זשאָזעף זשאָפער, דער גרויסער פראנצויזישער מלחמה העלד, וועלכער האָט קיינמאָל ניט פארלאָרן קיין קאמף אויפן שלאַכטפעלד, האט זיך דאָ געכטן אונטערגעגאנגען צום טויט, נאָך א פארבריטערטן און לעצטן קאמף, וואָס ער האט אָנגעפירט מיטן מלאך המות, אין פארלויף פון זיין קראנקהייט.

דער גרויסער מלחמה פירער, פראנק־רייכ׳ס נאציאָנאלער העלד, האט אויסגעהויבן זיין לעצטן אטעם שבת, ארום 8.30 אינדערפרי. ער איז געשטאָרבן אין עלטער פון 78 יאָר.

דער פארשטאָרבענער מאָרשאל האט אָנגעפירט מלחמות אין אזיע, אפריקע און אייראָפּע. אין דער גרויסער וועלט־מלחמה איז ער געווען דער הויפּט פירער פון די פראנצויזישע חילות און פונם נאנצן מערב פראנט פון די אליאירטע ארמייען.

אלע אָרגאניזאציעס איינגעלאדן צו קאָנפערענץ קומענדיקן מיטוואך

אלע וויניפּעגער ארגאניזאציעס, שולן סאָסייטיס און א. וו. זיינען געבעטן צו שיקן זייערע פארטרעטער צו דער קאָנפערענץ פארריכטן אויף דעם קומענדיקן מיטוואך אונטן, אין תלמוד־תורה זאָל, אנצונעמען באשלוסן וועגן דעם בשר־כשר סכסוך.

די קאָנפערענץ ווערט פארריכטן פונם "פופצעניער קאָמיטעט", וועלכער האט גרינדלאך אויסגעפארשט אלע סיבות וואָס האבן געפירט צו דער מחלוקת און די בשר־כשר לאנד־אין שטאט בכלל. די קאָנפערענץ וועט דערנאך אננעמען די געהעריקע באשלוסן.

בריוו זיינען ארויסגעשיקט געוואָרן צו אלע ארגאניזאציעס, מיט דער איינלאָדונג זיי זאָלן צושיקן זייערע פארטרעטער. דער "פופצעניער קאָמיטעט" האט אבער מורא, אז עטליכע ארגאניזאציעס זיינען אויסגעלאָזן געוואָרן, ווייל זייערע אדרעסן זיינען ניט געווען ביים סעקרעטאר. דער קאָמיטעט בעט דערפאר אלע ארגאניזאציעס, צי זיי האבן בעקאָמען בריוו, צי ניט, אויסצוקלייבן צו דריי דעלעגאטן פאר דער קאָנפערענץ. אין פאל די ארגאניזאציע וועט ניט האָבן קיין פּראָקלאמאציע, ווערט דער פאר־טרעטער אויסגעקליבן פון דער

THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די פוילישע אידן און זעלבסט-הילף

פוילישע אידישע פירער האבן אנומלט אויסגעדריקט זייער אימצי־פרידנהייט דערמיט, וואָס די אמעריקאנער אידישע פירער זוכן צו שפּילן די ראָל פון זייערע פּאָליטישע באשיצער. זיי האבן העפלאך באדאנקט די אמעריקאנער אידישע פירער. אָבער גרייבציטיק האבן זיי געגעבן זיי צו פארשטיין, אז די אידישע רעכט אין פוילן קאָנען אויסגעקעמפט ווערן נאָר דורך די פוילישע אידן זעלבסט.

יענע אויסזעצונגען קאָנען דעם אריינמישן זיך פון אויסלענדישע אי־דישע קערפּערשאפטן אין זייערע "אינערלאכע ענינים" זיינען, דאכט זיך, אמאָל געמאכט געוואָרן אויך פון אסימילאטאָרישע אידישע פּאָליטיקער פון סערקיי און אונגארן. אָבער יענע אויסזעצונגען האָבן געטראָגן א גאנץ אנדער כאראקטער. יענע אסימילאטאָרישע פירער האָבן געדעכנט, אז די אויסלענדישע אידישע קערפּערשאפטן, איינשטעלנדיק זיך פאר אידישע רעכט אין זייערע באטרעפנדיקע לענדער, זיינען צו עקסטרעם, און זיי מאכן זיי קאָליע זייער מערכה ווי עכטע מערקן אדער עכטע מאדאָארן. אינ'ם פאל פון די פוילישע אידישע פירער איז אָבער די אומצופרידנהייט געצילט קעגן דעם. וואָס די אויסלענדישע אידישע פירער שטעלן זיך ציפריזן מיט די דיפּלאָמא־טישע העפלאכקייטן פון די פוילישע אויסלענדישע פארשטייער. מיט וועלכע די פוילישע רעגירונג קומט אָפּ אירע פארפליכטונגען צו דער אידישער באַ־פעלקערונג. — מאכנדיק שווערער זייער קאמף אין לאנד גופא.

כאטש עס איז אינזער מיינונג, אז אויסלענדישע אידישע קערפּער־שאפטן דארפן און קאָנען אויסאיבן אין איינפלוס אויף די לענדער וואָס מיט־באהאנדלען זייערע אידן. — זעהן דאָס זאָל נאָר געשען אין פון אָרטיגע אופן, — באגריפן מיר אָבער דיי פוילישע אידן מיט זייער באזאוסטזיין, אז זייערע גורל ליגט אין זייערע הענט מער ווי אין וועמעס עס איז אנדערש. דער דאָזיקער באזאוסטזיין וועט ארויסברייגנען די אינערלאכע כחות פונ'ם פוי־לישן אידנטום זעלבסט אינ'ם קאמף פאר זייערע רעכט. אין די פוילישע אידן קאָנען לכל הדעות אויסקעמפן מער פאר זיך אליין, ווי ווער ס'איז פון דריבן קאָן דאָס טאָן פאר זיי.

און פונקט אזוי באגריפן מיר זיי איצט מיט זייער באשלוס צו מאכן אן אנשטריינגונג אויפצוהאלטן זייערע אייגענע אינסטיטוציעס, וועלכע שטייען אויפ'ן שוועל פון אונטערגאנג א דאנק דעם עקאָנאָמישן קריזיס אין אמעריקע, וואָס האָט פון זיי אפגעשניטן די פינאנציעלע שטיצע פון אמערי־קאנער אידנטום.

אוואדע איז דאָס אין אזא צייט פון פרישטעגדיקן עקאָנאָמישן חורבן אינ'ם לעבן פון פוילישן אידנטום זייער א שווערע, איבער די כחות/דיקע אויפגאבע. אָבער דאָס פוילישע אידנטום קאָן בשום אופן ניט לאָזן די דאָ־זיקע קהל'שע אינסטיטוציעס וואָס האָבן געהאלפן איבערבייען דאָס אידישע עקאָנאָמישע לעבן אין לאנד אויף נייע יסודות. אונטערגיין, דוקא ווייל די לאנד איז איצט אזא קריטישע און ווייל זייער חילף איז איצט באזונדערס נויטיק. זיי וועלן דערפאר מאכן די איבערמענשלאכע אנשטריינגונג און זיי וועלן ראטעווען די דאָזיקע אינסטיטוציעס.

דער באוויז אז זיי זיינען אנטשלאָסן דאָס צו טאָן מיט זייערע איינע־גע כחות איצט, זעהן זיי קאָנען ניט דערוואַרטן קיין סך חילף פון אמעריקא־נער אידנטום. איז דאָס, — וואָס ביי דער עדשטער פארזאמלונג וועגן דעם ענין, מיט דער באשייליקונג פון פארשטייער פון פארשיידענע שיכּטן פון פוילישן אידנטום, איז שוין געשאפן געוואָרן א באדייטנדיקע סומע פאר דעם צוועק.

פאר אן ערך אנדערהאלבן צענדליק יאָרן איז דאָס פוילישע אידנטום אין א גרויסער מאָס אָפּגעהאנגען סיי פּאָליטיש און סיי עקאָנאָמיש אָן דער הילף פון אויסלענדישע, הויפּטזאכלאך אמעריקאנער אידישע קערפּערשאפטן. די דאָזיקע ברידערלאכע מיטהילף איז פאר די פוילישע אידן, אין דער דאָ־זיקער שווערער צייט אין זייער געשיכטע, געווען פון גוואלדיקער באדייטונג.

אָבער אַט די דרייסנדיקע הילף האָט געהאט אויך א גרויסן חסרון: זי האָט אין א גרויסער מאָס אָפּגעשוואכט די אינערלאכע כחות פונ'ם פוילישן אידנטום און זיין־איינענע ווידערשטאנדס קראפט.

איצט שטייט דאָס פוילישע אידנטום מיט'ן רוקן צום וואנט, און אין אזא לאנג וועלן זיכער קומען צום אויסדרוק די גרויסע אינערלאכע כחות וואָס עס פארמאָגט. זיי וועלן ברייגנען די ניטיגע רעגונגען, זיי וועלן קעמפן אין אויסקעמפן זייערע פּאָליטישע רעכט און זייער עקאָנאָמישע עקזיסטענץ מעג־לאכקייט.

אוואדע באפרייט דאָס ניט אונז, אמעריקאנער און קאנאדער אידן, פון אונזער ברידערלאכן חוב צו זיי. ווי שווער דיי עקאָנאָמישע לאנג איז צייט־ווייליק ביי אונז, מוזן מיר נאָך מאכן די אנשטריינגונג צו העלפן זיי עקאָנאָ־מיש. פונקט ווי ס'איז אונזער חוב צו העלפן זיי פּאָליטיש דארטן וואו מיר קאָנען עס טאָן.

אָבער דאָס וואָס די פוילישע אידן אליין האָבן דערפילט, אז זייער רעפּונג ליגט אין זייערע אייגענע הענט מער ווי אין אימעצנס אנדערש, איז א געזונטע דערשיינונג. אויף וועלכער מיר לייגן גרויסע האָפענונגען, און וועל־כע מיר באגריפן פון טיפסטן הארצן.

וואָס די רעוויזיאָניסטן ווילן

דער ווייסער פאפיר פון לארד פעפּפילד און דער דורכפאל פון דר. ווייצמאנס פּאָליטיק וואָס איז מיט דעם פארבונדן, האָט שטארק באפליגלט די רעוויזיאָניסטן. עס הייסט אזוי: אָט צו וואָס די ציוניסטישע פשרה פּאָלי־טיק האָט געפירט!

אין אזא צייט פון אנטשיידונגען, איז עס ניט קיין וואונדער, וואָס די רעוויזיאָניסטן געווינען נייע אָנהייגער אין די ציוניסטישע רייען. מען זעט, ווי דר. ווייצמאנס מעסיקע פּאָליטיק איז דורכגעפאלן, און מען טראכט, אז אפשר וואָלט כדאי געווען אויסצופרובירן זשאבאטינסקיס פּאָליטיק פון עקס־טרעמע, אומפשרות'דיקע פאדערונגען.

דער דורכשניטלאכער עולם ווייס ניט קיין גענוי וואָס זשאבאטינסקיס פּאָ־ליטיק איז. מען ווייס בלויז, אז זי איז א קעמפערישע, און א סך זיינען געגייגט צו איר, ווי אן אויסדרוק פון זייערע פּראָבעטסט געפילן קעגן דער בריטישער רעגירונג.

אָט די וואָס זיינען אָבער געגייגט צו אזא סארט פּאָליטיק, מוזן גע־דיינקען, אז ס'איז נאָך ווייס ניט דערווייזן געוואָרן, אז זשאבאטינסקיס פשרות'לאָזיקע פּאָליטיק, הן בנוגע דער בריטישער רעגירונג און הן בנוגע די אראבער, קאָן פארבעסערן די ציוניסטישע פּאָליטישע לאגע. מען קאָן גי־כער דריינגען, אז אן עקסטרעמע פּאָליטיק ביי איצטיקן מאָמענט קאָן גאָר שטארק שעדיקן פּאָליטישע דעם ציוניזם. יעדנפאלס, איז עס ניט מער ווי אן אזארט שפּיל אויסצופרובירן אזא סארט פּאָליטיק.

מען דארף אויך נעמען אין אנבאטראכט, אז דער רעוויזיאָניזם ליינט דאָס גאנצע געוויכט אויף דער פּאָליטיק, — אָבער דער דורכפאל פון דער ציוניסטישער פּאָליטיק ביז איצט קאָן גאָר אויסגעטייטשט ווערן ווי א באַ־ווייז, אז מען האָט ביז איצט געלייגט צופיל געוויכט אויף דער פּאָליטיק. דאָס האָט געקאָסט צופיל ענערגיע, וואָס איז אָפּגעצייגט געוואָרן פון ממשות'דיקע ארבעטן אין ארץ־ישראל.

קעגן דעם רעוויזיאָניזם שטייט דער שטאנדפּונקט אנגענומען לעצטע וואָך אויף א קאָנפערענץ פון נייוארקער ציוניסטישן ראיאָן, — צו איינגאָרדן דעם ווייסן פאפיר און צו פארדאָפּלען די ממשות'דיקע ארבעטן אין ארץ־ישראל. וועט די אידישע פּאָליטיק אין ארץ־ישראל באפעסטיקט ווערן, דאן וועלן שוין די אידן במילא געווינען דעם פּאָליטישן איינפלוס אין אלץ וואָס האָט צו טאָן מיט ארץ ישראל, — דעם איינפלוס, וואָס פעלט זיי איצט און וועלכן די רעוויזיאָניסטן זוכן אריינצוווינגען. אריישטעלנדיק די אידישע "גבורה" אין קאמף קעגן דער ענגלישער און אראבישער מאכט . . .

די ערשטע קאָמונאלע ארבעטער-קאָלאָניע אויף אונזער נאַציאָנאלן באדן אין אונזער לאנד

(לכבוד איר 20 יאריקן יובילייי)

פון ז. קאַטלער

ס'יאטרעט נאָך די טיפע און שווערע וואונד, וואָס די סאָציאָליסטישע רעגי־רונג פון ענגלאנד האָט אונז געמאכט מיט איר גאלינג "וויסן פאפיר", וואָס ברייגנגט מיט בייזע שנאה און גיפטיקע רשעות צו דעם אונז אזוי ליבן דעם אידישן נאצי־אנאל פאנד און אונזערע פּיאָנערן אויף זיין באדן.

און . . . דער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל פארבאריימעט זיך שוין צו פייערן, און דוקא מיט גרויס פאראד, דעם צוואנציק יאריקן יובילעאום פון דער ערשטער ארבעטער קאָלאָניע אויף דעם נאציאָנאל פאנד'ס באדן, וועלכע איז אפילו אויסער ארץ־ישראל באקאנט און באריימט מיט איר נאמען "דגניה".

יאָ, יאָ! דגניה איז באקאנט און באריימט: צוליב דער נעהויבנקייט, דעם גרויסן אידעאלישן מוט און די וואונדערבארע העלדישקייט פון אירע גרינדער ארבעטער; צוליב איר זיין די וויגעלע פון דער נייער רעליגיע — "די רעליגיע פון ארבעט" (דת העבודה); צוליב איר נעגאַראָפּישער און בלייענדער שיינקייט.

דגניה איז ניט בלויז די עלטסטע, די מייסטע און די שענסטע צווישן אלע אגריקולטורעלע קבוצות אויף אונזער נאציאָנאל באדן אין ארץ־ישראל, זי איז אויך דער לעבעדיקער און שלאָגענדסטער באוויין דארויף, וואָס פאר וואונדער דער קאָלעקטיווער וויל פון ארמע אידישע שטאטישע קינדער, קינדער פון אידישע קרעפטער און מעקלער, קאָן שאפן, אפי־לו דאָס, וואָס צוריק מיט ב'סך הכל 20 יאָר איז געווען א טרוקענע, ווילדע און נעפערלאכער מדבר, און טראָץ אלע שטע־רונגען, אפילו דו ערגסטע.

דגניה איז אונזער שטאָלץ; דגניה איז אונזער טרייסט, באוונדערט אין אזא צייט ווי די איצטיקע, ווען די וועלכע באריימען זיך מיט אירע פאלגטע און געקריוועדטע, זוכן צו פאר־פאלגן און קריוועדן אונזער פאָלק, וואָס איז דאָס פארפאלגנטע און געקריוועדטע טע צווישן אלע פעלקער אויף גאָר דער וועלט.

איך האָב דערביבער באשלאָסן צו באַ־קאנען די חשונ'ע לעזער און לעזערנס מיינע מיט די אינטערעסאנטסטע מאָ־שענען אין דעם לעבן און וועזן פון דגנ־יה, וואָס איך וועל פּיליכט באווייזן אין א פאר ארטיקלען.

איצט וועל איך זיך באנוגענען מיט דערציילן דא בלויז די פאקטן פון "דגנ־יה'ס" "בראשית", וועלכע זיינען אמווייר־ניקפטן באקאנט אין דער אידישער וועלט, אפילו צווישן ציוניסטן. און די יענינע וועלכע האָבן וועגן די דאָזיקע פאקטן יא באקאנט, האָבן אימער "חושר געווען". אז זיי הערן ניט קיין פאקטן נאָר נאָר "פאנטאזיעס" און "בבאר־מעשיות"...

* * *

די אלע טויזנטער טוריסטן און באזור־כער אין ארץ־ישראל, זייט נאָך דער וועלט מלחמה, וועלכע האָבן אין דגניה נעטראָפן פריער א י י ן שיינע צווייי שטאָקיקע הויז און דערנאָך אויף צ ו ו י י צווישנטאָקיגע פּיליאָרן־אליינען; ס'וועקט זיך נעקאָנט און ניט געוואָלט פארשטעלן, אז די ערשטע גרינדער און סעטלער פון דגניה האָבן געוואוינט אין א "געביידע", וועלכע איז געווען מערער ענלאך צו א חזיר שטאל, אלס צו א הויז. נאָר נאָר אין דעם דערמאָנונג "חאָן" און ביי שווערע לעבנס באדינגונגען.

אָבער — שווער צו שווער איז ניט גלייך.

דערציילט ה' יוסף באראָק, איינער פון דגניה'ס ערשטע גרינדער און סעטלער אין זיין בוך "דגניה" (פון נאציאָנאל פאנד־ביבליאָטעק "לנוער", ארויסגעגעבן פון פארלאג "אמנות") דאָס פאלגנדע:

"די לעבנס באדינגונגען פון די ערשטע סעטלער זיינען געווען אזוי אויסערגע־טער, דער רבינו מימון, דעם דין פון דער קאר־דאָווער קהלה. אין משך פון אכט דורות האָבן זיינע אור־עלטערן געטראָגן אויף זיך די התחייבות'ן פון א דין אין אט דער קאָ־לאָניע, אז די לופט, וואָס ער האָט אריינ־געאטעמט אין זיך אין זיין קינדער־צימער איז געווען אנגעוואפט מיט חכמה און דעת. ווען ער איז געבוירן געווארן האָט זיך שוין אנגעהויבן דער ירידה־נאָנג פון דער ביז דאָמאָלסט הויך־אנטוויקלטער קאָרדאָ־ווער קהלה; נאָר דער רייבע ירושה פון די בלייענדע צייטן איז פארבליבן אין דער יונ־גער משה האָט דערפילט אין זיך דעם באַ־רוף צו פארעדיקן די רייסטלאכע געביי־דע. וואָס זיינע עלטערן האָבן אנגעהויבן צו בויען.

קאָרדאָווע, האָט דערגרייכט איר העכ־סטע מדרגה פון איר גרויסקייט נאָך צוויי הונדערט יאָר פאר דעם רמב"ם'ס געבורט. אין משך פונ'ם ניינטן יאָרהונדערט, אונ־טער דער הערשאפט פון אבדור אמאן דעם 4טן האָלץ דעם 2טן, איז זי געווען די אינטעלעקטועלע הויפּט־שטאָט פון אויסלאָם; נאָכ'ן אונטערגאנג פון באגדאד איז דאָס וואוין־אָרט פון דעם קאליפאט אחר איבערגענאנגען. אויף די ברעגעס פון דעם גיאָדאלקיווער האָט זיך צעבליט א נייסטיק און סאָציאל לעבן, וואָס האָט באצויבערט מיט זיין אריינגעהאלטן פּאָר־אָטיקייט. די אראבישע שריפטשטע־לער פון אָט דער צייט באשרייבן מיט ענ־טוזיאסטישע ווערטער דאָס חשיבות פון דאָס ריינטום פון דער שטאָט; מ'ניט אר־בער, אז זי האָט פארמאָגט אין זיך אן ערך א מיליאָן איינוואוינער, דריי טויזנט מע־טשען, דריי הונדערט באד־אנשטאלט; דארטן איז געבילדעט געווארן די רייס־טע אין דער וועלט זאמלונג פון מוסל־מאנישע ביכער. אין דער יעלבער צייט איז די אידישע קאָרדאָווע געווארן דער איינ־טעלקטועלער צענטער פון דער אידן, א מין נייי־ירושלים. מ'קאָן זאגן, אז די רעליגיעזע הענגמאָניע איז איבערגעטראָגן געווארן פון די ישיבות פון בבל אין צפון־אפריקע קיין קאָרדאָווע. אמת, די גאונים פון בבל האָבן נאָך לשם פּנים באוויזן סמנים פון לעבן, נאָר אין דער ווירקלאכקייט האָט זיך דער מרכז געפונען אין קאָרדאָווע.

משה איז געווען א טיפ־זיניק, ערנסט און מיט אויסערגעוויינלאכע פייאיקייטן באשאנקען קינד. אין אן עלטער, ווען אנ־דערע קינדער גיבן זיך אָפּ מיט מיט שפּי־לערייַ, האָט ער פּלייסיק שטודירט תנ"ך און תלמוד, הערבייאיש און אראבייש, מאָ־טעמאטיק און אסטראָנאָמיע. זיין געראנק איז זייער פרי צייטיק געווארן און אין זיין אינערלאכן לעבן, שיינט מיר, האָט דער שכל געהערשט אויפ'ן חשבון פון אימא־גינאציע. אין אָט דער צייט האָט דער הער־לעניישער געראנק געוועלטיקט אין קאר־דאָווער קהלה, וואָס זיינע עלטערן האָבן אנגעהויבן צו בויען.

קאָרדאָווע, האָט דערגרייכט איר העכ־סטע מדרגה פון איר גרויסקייט נאָך צוויי הונדערט יאָר פאר דעם רמב"ם'ס געבורט. אין משך פונ'ם ניינטן יאָרהונדערט, אונ־טער דער הערשאפט פון אבדור אמאן דעם 4טן האָלץ דעם 2טן, איז זי געווען די אינטעלעקטועלע הויפּט־שטאָט פון אויסלאָם; נאָכ'ן אונטערגאנג פון באגדאד איז דאָס וואוין־אָרט פון דעם קאליפאט אחר איבערגענאנגען. אויף די ברעגעס פון דעם גיאָדאלקיווער האָט זיך צעבליט א נייסטיק און סאָציאל לעבן, וואָס האָט באצויבערט מיט זיין אריינגעהאלטן פּאָר־אָטיקייט. די אראבישע שריפטשטע־לער פון אָט דער צייט באשרייבן מיט ענ־טוזיאסטישע ווערטער דאָס חשיבות פון דאָס ריינטום פון דער שטאָט; מ'ניט אר־בער, אז זי האָט פארמאָגט אין זיך אן ערך א מיליאָן איינוואוינער, דריי טויזנט מע־טשען, דריי הונדערט באד־אנשטאלט; דארטן איז געבילדעט געווארן די רייס־טע אין דער וועלט זאמלונג פון מוסל־מאנישע ביכער. אין דער יעלבער צייט איז די אידישע קאָרדאָווע געווארן דער איינ־טעלקטועלער צענטער פון דער אידן, א מין נייי־ירושלים. מ'קאָן זאגן, אז די רעליגיעזע הענגמאָניע איז איבערגעטראָגן געווארן פון די ישיבות פון בבל אין צפון־אפריקע קיין קאָרדאָווע. אמת, די גאונים פון בבל האָבן נאָך לשם פּנים באוויזן סמנים פון לעבן, נאָר אין דער ווירקלאכקייט האָט זיך דער מרכז געפונען אין קאָרדאָווע.

אין דעם אלט טויזנט געסעלע, וואו איך געפין זיך איצט, לעבן אויף אפּגעמעקטע זכרונות: ס'וויזט זיך מיר אויס, אז איך ווער ארומגערינגלט פון באריימטע פּער־זענלאכקייטן פון פארגאנגענע צייטן, פער־זענלאכקייטן וועלכע האָבן געשאפן אין אָט דעם אפּגעזונדערטן ווינקעלע א מעכטיקע ציוויליזאציע און האָבן אריינגעבלאָזן א נייעם לעבנס כח אינ'ם אפּגעשוואכטן אידנטום. כ'פיל ממש פיזיש דיר גייסטלאָ־כע סביבה, פון וואנען דער רמב"ם איז בערפולט מיט פרייד און אנגעגרייפט געווארן.

"אין דעם אליוועו וועלדל אונזערן, וואָס ער האָט מיט זיינע איינענע הענט אזוי געצערטלט, אויפן ברעג פון דעם אייביק שטראָבענדן און לעבעדיקן יַרדן, האָבן מיר משה'ס קבר געגראָבן, — דער ערש־טער קבר אויף דגניה'ס בית־עולם.

"איבער זיין טויט האָבן מיר, פאר־שטייט זיך, באלד נעמאלדן צו זיינע עלי־טערן, און אָט קומט דער ענטפער, וואָס מיר האָבן באקומען און וועלכער דארף בלייבן אייביק אלס היסטאָרישער דאָ־קומענט:

"זייער געערטע חברים — דגניה'ס קבוצה: —

"איך האָב דערהאלטן אייער בריוו וועלכער איז געשריבן געווארן מיט טרערן און בלוט. אין אים האָב איך געלעזן אמת'ע און הארציקע ווער־טער פון פריינט, וועלכע זיינען צור־אמענגעבונדן מיט אן אייביקן נשמה בונד. טייערע ברידער! וואָס מיר האָבן ניט דערווארטעט איז אויף אונז געקומען. א גרויסער אומגליק האָט אונז געטראָפן. איך גלויב אָבער אז איר וועט נ י ט פארלירן אייער מוט און זיך, חלילה, צוריקציען. אדרבא! איך האָף, אז דאָס געדעכעניש פון מיין זעליקן זון וועט אויף נאָך מע־רער דערמוטיקן און שטארקן צו אויסקעמפן די הייליקע מלחמה, ביז מיר וועלן ענדלאך פארווירקלאכן אונ־זער גרויסן אידעאל, פאר וועלכן מיין זון האָט צווישן אייך געאָפּפערט זיין בלוט און זיין לעבן.

"געזיינגונגס ברידער! ניט בלויז וויל איך אויף אויסדריקן מיין דאנק פאר אייער באטיליקונג אין מיין צער; לאָמיר זשע אלע צוזאמען האָפן, אז דאָס בלוט פון אונזער גרויסן קרבן — דאָס בלוט פון מיין קינד און אייער ברודער, איז עלה לרצון געווען, און אז ער וועט, פיליייכט, זיין דער לעצטער קרבן אויף דעם מזבח פון אונזער הייליקן אידעאל".

אונטערגעשריבן פון זיין פאָטער.

"אט דער בריוו האָט אונז אלעמען נערירט און דערמוטיקט, און ער האָט ביי אונז פארשטארקט אונזער שאפער־קייט און גלויבן.

"ס'האָט ניט לאנג גענומען צו צו אונז איז נעקומען א ב'ארסקיס א צווייטער זון אום אויסצופילן דאָס פּלאַץ פון זיין ערשטן זון, משה ע"ה, וועלכער איז גע־פאלן א קרבן פאר אונזער אידעאל.

"האָבן מיר באשלאָסן — ענדיקן ה' בארא'ץ אָט דעם קאפּיטל אין זיין בוך: אויב ס'זיינען ביי אידן נאָך פארהאנ־דן אלע עלטערן, האָבן מיר קיין אורזאַך, אזעלכע עלטערן, אין מיר דער־לאנד, דארפן מיר, דאָכט זיך, ניט טרוי־ערן און ניט מאָרגאנאלד און פאסאיד־ל . . . . בימי מאקראנאלד און פאסאיד־ל . . . .

דאָס לאנד צווישן מזרח און מערב

ריייזע־איינדרוקן פון שפאניע און פארטוגאליע פון מ. ערנפרייז, הויפּט ראבינער אין שטאָקהאָלם.

אידיש פון ק. א. בראַקער

(פארזעצונג)

די היץ איז אבער צו גרויס, א מידער, א צעבראָכענער, זוך איך א שאטן אינ'ם מוסולמאנישן מעטשעט (בית תפלה) וועל־כער שטעלט מיט זיך פאר, — לויט די אפּיציעלע וועג־ווייזער, — דאָס איינצי־קע "קוריאָזיטעט" פון קאָרדאָווע. די לופט איז באמת א דערפרישנדע אין אָט די מאָ־יעסטעטישע פּילאָרן־אליינען; ס'וועקט זיך אויף א פארגעפיל פון דער איביקייט. מ'פילט אָט אטעם פון אומבאגרעניצטער גרויסקייט אין אָט דער געביידע, וועלכע, איז, נאָך דעם מעטשעט פון מעקא, די פאלקאָמסטע פּראָדוקציע פון דער אראבי־שער רעליגיעזער קונסט. מ'דערפילט דאָ עפּעס אזוינס, וואָס איז ענלאך צו באַ־ציבערונג פונ'ם וואלד, פון זיין מיסטישער גראנדיאָזיטעט, פון זיין רואיקייט און אר־בערהויפּט, פון זיין לשם פּנים'דיקער אומענדלאכקייט. מ'האָט דעם איינדרוק, אז ס'נעפינט זיך אינ'ם געטער פון דער גע־שאפונג: ניט קיין וועגן, ניט קיין גרענ־צן; מ'איז אויסער דער צייט און שטח. אפילו די קאָטערע, וואָס איז אויפגעבויט געווארן שפּעטער אין מיטן פון אָט דעם מעטשעט, איז ניט ביכולת צו באאומרו־אוקן די טיפע שטילקייט און אָט דעם הייליקן ארט. אָט די איבעריקע, עזות'דיק אהער אריינגעפירטע קאטעדראלע דרוקט בלי שום ספק אויס איינעם פון דער גר־ענ־סטע טעות'ן אינ'ם געשמאק פון דער גע־שיכטע. קארל דער 5טער, באזונדערס דעם דאָזיקן מאָנומענט (1526), האָט עס גאנץ ריכטיק ארויסגעזאָגט דורך די פאָלגענדע ווערטער: "איר האָט אויפגעבויט א זאל, וואָס מ'קאָן אומעטום אויפבויען, איר האָט אבער א תל געמאכט פון א זאל, וואָס איז דאָס איינציקע אין דער וועלט". דאָך, האָט מען ניט געקאָנט פארניכטן דעם עקר־דיקן כאראקטער: דאָס גראנדיעזע איז פארבליבן. די שעה'ן, וואָס מ'פארברענגט אינ'ם קאָרדאָווער מעטשעט באפרידיקן ניט בלויז דעם עסטעטישן חוש: זיי פאר־שאפן אויך א רעליגיעזע התרומות, א טרייסט.

עטלאכע טריט פון אָט דעם טעמפּל גע־פינט זיך א שמאָל, מיטלעלטעריש געפל, וואָס טראָגט דעם אויפשריפט: "מימוני", ס'פיל זיך ווייט פון'ם איסלאָם און פון דער שיינער געביידע מיט די פילאָרן, כ'געפין זיך דאָ אין מיין קאָרדאָווע און כ'שטיי איצט פאר מיין געשעענט רבי'ן, פאר דעם חבר און דעם מנהיג פון מיין יוגנט. דאָ באגעגן איך זיך מיט'ן גרויסן רמב"ם: רבינו משה בן מיימון, — די שטארקסטע פיגור פונ'ם גאָר־ביבלישן אידנטום. דער מורה און מדריך פון צוואנציק אידישע דורות. אין אָט דעם געפל האָט פר גרויס ערשטן מאָל גאָט'ס וועלט דערזען (1135): אין איינעם פון אָט די קליינע, מיט קאלד אפּגעוויסטע שטיבלאך, וואָס פארמאָגן כמעט קיין פענסטער ניט, איז ער אויפ־געוואוסן אין אָט דער חשוב'ער שול, וואָס שטעלט מיט זיך איצט פאר א קליין פאר־חושכ'ט שטיבעלע, אונטער'ן נומער 18. און וואו א לערערן וויזט פאר קליינע קינדער די אותיות פונ'ם אלף בית, איז ער אריינגעפירט געווארן אין דעם לאבירינט פון תלמוד דורך זיין גאטספארכטיקן פאָ־טער, רבינו מימון, דעם דין פון דער קאָר־דאָווער קהלה. אין משך פון אכט דורות האָבן זיינע אור־עלטערן געטראָגן אויף זיך די התחייבות'ן פון א דין אין אָט דער קאָ־לאָניע, אז מיר לופט, וואָס ער האָט אריינ־געאטעמט אין זיך אין זיין קינדער־צימער איז געווען אנגעוואפט מיט חכמה און דעת. ווען ער איז געבוירן געווארן האָט זיך שוין אנגעהויבן דער ירידה־נאָנג פון דער ביז דאָמאָלסט הויך־אנטוויקלטער קאָרדאָ־ווער קהלה; נאָר דער רייבע ירושה פון די בלייענדע צייטן איז פארבליבן אין דער יונ־גער משה האָט דערפילט אין זיך דעם באַ־רוף צו פארעדיקן די רייסטלאכע געביי־דע. וואָס זיינע עלטערן האָבן אנגעהויבן צו בויען.

קאָרדאָווע, האָט דערגרייכט איר העכ־סטע מדרגה פון איר גרויסקייט נאָך צוויי הונדערט יאָר פאר דעם רמב"ם'ס געבורט. אין משך פונ'ם ניינטן יאָרהונדערט, אונ־טער דער הערשאפט פון אבדור אמאן דעם 4טן האָלץ דעם 2טן, איז זי געווען די אינטעלעקטועלע הויפּט־שטאָט פון אויסלאָם; נאָכ'ן אונטערגאנג פון באגדאד איז דאָס וואוין־אָרט פון דעם קאליפאט אחר איבערגענאנגען. אויף די ברעגעס פון דעם גיאָדאלקיווער האָט זיך צעבליט א נייסטיק און סאָציאל לעבן, וואָס האָט באצויבערט מיט זיין אריינגעהאלטן פּאָר־אָטיקייט. די אראבישע שריפטשטע־לער פון אָט דער צייט באשרייבן מיט ענ־טוזיאסטישע ווערטער דאָס חשיבות פון דאָס ריינטום פון דער שטאָט; מ'ניט אר־בער, אז זי האָט פארמאָגט אין זיך א ערך א מיליאָן איינוואוינער, דריי טויזנט מע־טשען, דריי הונדערט באד־אנשטאלט; דארטן איז געבילדעט געווארן די רייס־טע אין דער וועלט זאמלונג פון מוסל־מאנישע ביכער. אין דער יעלבער צייט איז די אידישע קאָרדאָווע געווארן דער איינ־טעלקטועלער צענטער פון דער אידן, א מין נייי־ירושלים. מ'קאָן זאגן, אז די רעליגיעזע הענגמאָניע איז איבערגעטראָגן געווארן פון די ישיבות פון בבל אין צפון־אפריקע קיין קאָרדאָווע. אמת, די גאונים פון בבל האָבן נאָך לשם פּנים באוויזן סמנים פון לעבן, נאָר אין דער ווירקלאכקייט האָט זיך דער מרכז געפונען אין קאָרדאָווע.

משה איז געווען א טיפ־זיניק, ערנסט און מיט אויסערגעוויינלאכע פייאיקייטן באשאנקען קינד. אין אן עלטער, ווען אנ־דערע קינדער גיבן זיך אָפּ מיט מיט שפּי־לערייַ, האָט ער פּלייסיק שטודירט תנ"ך און תלמוד, הערבייאיש און אראבייש, מאָ־טעמאטיק און אסטראָנאָמיע. זיין געראנק איז זייער פרי צייטיק געווארן און אין זיין אינערלאכן לעבן, שיינט מיר, האָט דער שכל געהערשט אויפ'ן חשבון פון אימא־גינאציע. אין אָט דער צייט האָט דער הער־לעניישער געראנק געוועלטיקט אין קאָר־דאָווע און אין אנדערע אָרטן, דעם רמב"ם'ס מד־ריך, האָט זיך געהאלטן ביי אריסטאָ'ס וועלט שיטה. אָפּט, נעוויס, פלעגט דאָס דאָ זיקע גאנ'ישע קינד, — וועמענס אויגן האָבן אייביק געזוכט, געפאָרשט, — קומען אנהער, נאָענט צום אראנזשן הויף פון מע־טשע, כדי זיך אייגענהערן אין די קלוגע, ברייטע געדאנקען, שמועסן פון די אראבי־שע חכמים. שוין אין אָט דעם מאָמענט האָט זיך גדרפט אנהויבן אין זיין אינער־לאכן "איך" א ליידנשאפטלאכער קאמף, א קאמף וואָס האָט אנגעפילט אין אלע אר־אבעזטאָב לעבן: זיך אויפקלערן די פאר־העלטענישן צווישן גלויבן און געראנק, צווישן דער מסורה און דעם פּראָקטישן, טאָ־טעגלאכן לעבן. און אָט איז געקומען דער טראגישער טאָג, ווען דאָס קינד איז פארטריבן געווארן פון זיין יוגנט גן ערן. די הענט פון די רויבער, און ער האָט זיך געשטעלט פארטיידיקן קעגן זיי, דאָ־בען זיי אים אריינגעיאָגט פון זייערע ביקסן; דריי קוילן און דערצו נאָך דערענ־דיקט זיין לעבן מיט א "נאבוט".

יוסף זאלצמאן א"ח באפאלן געווארן פון פיר אראבער, ווערנד ער האָט געאַ־קערט דאָס פעלד אין כנרת, בלויז איי־ניקע מינוט ווייט פון דגניה, זיי האָבן אים דערשאָסן צום טויט מיט א ביקס.

"משה באַרסקי איז נאָך קיין פולע ניינצן יאָר ניט אלט געווען. ער איז גע־ווען פון סקווידע, קיעווער גובערניע (אין רוסלאנד) א זון פון עלטערן, וועלכע זיי־נען געווען טריי און איבערגעגעבן צום אידעאל פון אונזער פאָלקס אויפלעבונג. זיין ערשטן מאָג פון זיין קומען אין ארץ ישראל האָט ער זיך אנגעשלאָסן אין דער דגניה קבוצה און ער האָט זיך מיט לייב און לעבן געווידמעט צו דער ארבעט. ער האָט קיינמאָל ניט געוואוסט פון מיר־קייט און זיין פּנים איז קיינמאָל ניט פארוואלקנט געווארן פון טרויער. בלייענד און פרייליך, ענערגיש און שנעל איז ער געווען. ער האָט ליב געהאט זיינע חב־רים און זיי אלע האָבן אים ליב געהאט.

"בלויז אכט מאָנאטן איז ער געווען מיט אונז, און אין סאמע מיטן פון זיין בלייען איז ער פון אונז מיט אן אכזריותדיקער דיקער האנט אוועקגערויבט געווארן.

"אין דעם אליוועו וועלדל אונזערן, וואָס ער האָט מיט זיינע איינענע הענט אזוי געצערטלט, אויפן ברעג פון דעם אייביק שטראָבענדן און לעבעדיקן יַרדן, האָבן מיר משה'ס קבר אויף דגניה'ס בית־עולם.

"איבער זיין טויט האָבן מיר, פאר־שטייט זיך, באלד נעמאלדן צו זיינע עלי־טערן, און אָט קומט דער ענטפער, וואָס מיר האָבן באקומען און וועלכער דארף בלייבן אייביק אלס היסטאָרישער דאָ־קומענט:

"זייער געערטע חברים — דגניה'ס קבוצה: —

"איך האָב דערהאלטן אייער בריוו וועלכער איז געשריבן געווארן מיט טרערן און בלוט. אין אים האָב איך געלעזן אמת'ע און הארציקע ווער־טער פון פריינט, וועלכע זיינען צור־אמענגעבונדן מיט אן אייביקן נשמה בונד. טייערע ברידער! וואָס מיר האָבן ניט דערווארטעט איז אויף אונז געקומען. א גרויסער אומגליק האָט אונז געטראָפן. איך גלויב אָבער אז איר וועט נ י ט פארלירן אייער מוט און זיך, חלילה, צוריקציען. אדרבא! איך האָף, אז דאָס געדעכעניש פון מיין זעליקן זון וועט אויף נאָך מע־רער דערמוטיקן און שטארקן צו אויסקעמפן די הייליקע מלחמה, ביז מיר וועלן ענדלאך פארווירקלאכן אונ־זער גרויסן א

זינדיק בלוט

(פארטזעצונג)

פּוצים האט ער זיך געכאפּט :— און אפשר וויל זי אהער ניט קומען, כדי אים נישט צו דארפן באנעגענען ? און דער נעדאנק האט אים ווי צעמישט . . . . . אבער ער האט אים פון זיך פארטריבן : עס קאן ניט זיין . . . וואלט זי דאך זייער נע מתנות נישט געגומען . . .

און ער האט באשלאסן באלד איבער־צוּרערן מיט מר. פּופּקין'ען.

שפּעטער איז בענדזשאמין אָנגעקומען און ער איז אויף געוועזן שטארק צערר־דערט . . .

נעקומען איז ער פון די סטאנס, וואר־הין ער איז געפאר אָפּגעבן דאס געלט, וואס ער האט מיט א טאג פריער גע־נומען פארן פאטער, און ער האט דארט געהאט זייער אן אומאנגענעמע סצענע. אין אפּיס האט אים באגעגנט דער יונ־גער סטאן, וואס איז געוועזן זיינער איני־טימער פריינט, און ער האט אים וואוילי־יונגעריש און צווייריטיק־געזאגט :

— העלא בען ! !— האט ער אויסגע־רופן.

— העלא . . . . און בענדזשאמין האט ניט פארשטאנען וואס ער שמייכלט אזוי און ווינקט צו אים מיט איין אויגל.

— וואס איז ?

— וואס איז ? נאר נישט . . . . איך האב נעכטן באגעגנט דיין פאטער . . . דיין אלד מען . . .

בענדזשאמין האט עס א קלאפּ גע־טאן אין הארצן, און ער האט דערפילט א ציטער איבער זיין גאנצן לייב. ער האט א ווײַלע געקוקט אָנגעשטריינגט און ער האט איבערגעפרעגט :

— דו האסט אים באגעגנט ? וואו ?

— דאָרט וואו מען דארף . . . . דער אלטער ווייסט שוין וואו מען קאן א לעב טאן.

— א נייעס ! געוויס ווייסט ער.

— ער איז נישט געווען אליין . . .

בענדזשאמין האט געשווינג און ער האט געוואַרט וואס דער יונג וועט ווייטער זאגן, דער יונג האט אלץ כיטרע געשמייכלט און געזאגט :

— בעליוו מי, דער אלטער האט א גוטן געשמאק . . .

— אזוי ?

— וואו האט ער זי דערטאפּט ?

— וועמען ?

— אט דאָס פּוינעלע וואס ער האט מיט זיך געהאט.

— פון וואנען זאל איך וויסן ?

— דו האסט זי געמעגט זעען . . . א "פּיטש" ! בלוט און מילך !

בענדזשאמין האט געפילט, אז ער ווערט בלאס און א כעס רייסט זיך אריס אויף זיין פּנים. ער האט ביי זיך אָפּגענומען ניט איבערצופרעגן גאָרנישט, און ער האט זיך דאך ניט געקאנט איינ־האלטן און ער האט א פרעג געטאן :

— ווי האט זי אויסגעזעהן ?

— א הויכע, א שלאנקע, א גראציע־זע און שיין — ווי טויזנט רוחות . . . געוועזן פּראַכט אנגעטאן . . . זעט אויס: א פרישע . . . נישט לאנג אין פאך . . . האט א ווייל געקוקט אויף זיין פּנים. ער האט ביי זיך אָפּגענומען ניט איבערצופרעגן גאָרנישט, און ער האט זיך דאך ניט געקאנט איינ־האלטן און ער האט א פרעג געטאן :

— ווי האט זי אויסגעזעהן ?

— א הויכע, א שלאנקע, א גראציע־זע און שיין — ווי טויזנט רוחות . . . געוועזן פּראַכט אנגעטאן . . . זעט אויס: א פרישע . . . נישט לאנג אין פאך . . . בענדזשאמין האט דערפילט, אז דאס הארץ האט זיך אין אים אָנגעצונדן . . .

— לאז צורן !

בענדזשאמין האט עס אזוי אויסגעשריי־ען אז זיין פּנים איז געוואָרן רויט פון כעס, און דער יונגער סטאן האט זיך פארוואונדערט :

— העי בען ! וואס אזוי צערודערט ? פארגינסט אים ניט ? ער וועט דיר אויף מיטנעמען !

— דו ביזסט א ציניקער !

— א דאנק ! דאס געפעלט מיר ! פון ווען אן ביזטו אזא צדיק געוואָרן.

בענדזשאמין האט מער ניט געענט־פערט. ער איז אוועק פון דארטן און ביי אים אין הארצן האט געברענט א פייער : אזוי איז עס ! דאס איז סיל־וויא ! א הויכע, א שלאנקע . . . . דער אלטער האט זיך גענומען צו סילוויא'ן. אויצט פארשטייט ער שוין אלעס ! נו, און סילוויא ? וועט זי זיך לאזן פאר־נאר'ן פון דעם אלטן ? וועט זי זיך פאר־קויפן פאר געלט ?

ער איז משוגע'נערווייז געפאר־אי־בער די נאסן, ער האט, ווי ער וואלט פארלאָרן דעם זינען געבריבן זיך די מא־שין און ער האט געפילט, אז א ווילדער כעס פרעסט זיין הארץ און שפּארט טרע־רען צום האלז. ער איז געפאר־נאָר ניט אין דער ריכטונג וואו ער האט געדאַרפט. דער כעס אין אים האט געקאכט : איך וועל אים דער'הרג'ענען ! איך וועל אים דער'הרג'ענען ! " — אזוי האט ער צו זיך אליין גע'חזר'ט. ענדלאך איז דער כעס אין אים אָפּגעגאנגען. ער האט זיך אָנגענומען צו באראואיקן און ער האט גע־נומען פארן געלאסענער און ער האט אין זיינען געהאט אז עס איז נאָך ניט צו שפּעט, מען דארף נאָר גוט באטראכטן וואס מען דארף טאָן. ווען ער איז צור־געקומען צום אפּיס, איז ער ווידער גע־וואָרן אויף זיין פּנים. ער האט ביי זיך אָפּגענומען ניט איבערצופרעגן גאָרנישט, און ער האט זיך דאך ניט געקאנט איינ־האלטן און ער האט א פרעג געטאן :

— ווי האט זי אויסגעזעהן ?

— א הויכע, א שלאנקע, א גראציע־זע און שיין — ווי טויזנט רוחות . . . געוועזן פּראַכט אנגעטאן . . . זעט אויס: א פרישע . . . נישט לאנג אין פאך . . . בענדזשאמין האט דערפילט, אז דאס הארץ האט זיך אין אים אָנגעצונדן . . .

— לאז צורן !

בענדזשאמין האט עס אזוי אויסגעשריי־ען אז זיין פּנים איז געוואָרן רויט פון כעס, און דער יונגער סטאן האט זיך פארוואונדערט :

— העי בען ! וואס אזוי צערודערט ? פארגינסט אים ניט ? ער וועט דיר אויף מיטנעמען !

— דו ביזסט א ציניקער !

— א דאנק ! דאס געפעלט מיר ! פון ווען אן ביזטו אזא צדיק געוואָרן.

בענדזשאמין האט מער ניט געענט־פערט. ער איז אוועק פון דארטן און ביי אים אין הארצן האט געברענט א פייער : אזוי איז עס ! דאס איז סיל־וויא ! א הויכע, א שלאנקע . . . . דער אלטער האט זיך גענומען צו סילוויא'ן. אויצט פארשטייט ער שוין אלעס ! נו, און סילוויא ? וועט זי זיך לאזן פאר־נאר'ן פון דעם אלטן ? וועט זי זיך פאר־קויפן פאר געלט ?

ער איז משוגע'נערווייז געפאר־אי־בער די נאסן, ער האט, ווי ער וואלט פארלאָרן דעם זינען געבריבן זיך די מא־שין און ער האט געפילט, אז א ווילדער כעס פרעסט זיין הארץ און שפּארט טרע־רען צום האלז. ער איז געפאר־נאָר ניט אין דער ריכטונג וואו ער האט געדאַרפט. דער כעס אין אים האט געקאכט : איך וועל אים דער'הרג'ענען ! איך וועל אים דער'הרג'ענען ! " — אזוי האט ער צו זיך אליין גע'חזר'ט. ענדלאך איז דער כעס אין אים אָפּגעגאנגען. ער האט זיך אָנגענומען צו באראואיקן און ער האט גע־נומען פארן געלאסענער און ער האט אין זיינען געהאט אז עס איז נאָך ניט צו שפּעט, מען דארף נאָר גוט באטראכטן וואס מען דארף טאָן. ווען ער איז צור־געקומען צום אפּיס, איז ער ווידער גע־וואָרן אויף זיין פּנים. ער האט ביי זיך אָפּגענומען ניט איבערצופרעגן גאָרנישט, און ער האט זיך דאך ניט געקאנט איינ־האלטן און ער האט א פרעג געטאן :

— ווי האט זי אויסגעזעהן ?

— א הויכע, א שלאנקע, א גראציע־זע און שיין — ווי טויזנט רוחות . . . געוועזן פּראַכט אנגעטאן . . . זעט אויס: א פרישע . . . נישט לאנג אין פאך . . . בענדזשאמין האט דערפילט, אז דאס

Doctors' Directory דאקטוירים

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
53 578	51 250	דר. ס. דוש. בערמאַק, 834 מיין סטריט אפּיס שטונדן פון 2—4 און 7—8 DR. J. C. BERMACK
54 107	54 107	דר. דוש. ברענער, 402 סעלקירק עוועניו אפּיס שטונדן: 3—5, 7.30—8.30 DR. J. BRENER
26 947	53 422	דר. א. גוטמאַן, 5—304 עוועניו בלאק 265 פארסדרוש עוועניו אפּיס שטונדן: 10—12, 2—6 און ביי אפּאינטמענטס DR. A. GUTTMAN
22 717	54 429	דר. ס. דזשאַוויש, 404 באיך בלדג. שטונדן: 11—12 און 3—6 און ביי אפּאינטמענטס DR. SIMON JAUVOISH
26 600	28 153	דר. ה. הערשפילד, 576 מיין סט. קאר. אלעקסאנדער עוו. אפּיס שטונדן 11—1, 2—5 און 7—9 DR. H. HERSHFIELD
52 744	51 772	דר. ב. א. וויקטאר, קאר. סעלקירק און סאלטער (איבער דער באנק) אפּיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. B. A. VICTOR
	52 376	דר. דוש. י. מעקטעוויש, שטונדן 2—5 און 7—9 פרנינג און קינדער פראַקטיקיטן 500 קאלעדוש עוועניו, רעז. 504 קאלעדוש עוועניו. DR. GEO. B. McTAVISH
53 181	53 181	דר. י. פּערלמאַן, 291 באראוס עוועניו, קאר. טשאַרלס אפּיס שטונדן פון 3—5 און 7—8 DR. I. PEARLMAN
54 866	51 968	דר. ס. קאַבריסקי, סוויט 2 קראַסאָ בלאָק (מיין און דאַפּערין עוועניו.) אפּיס שטונדן פון 3—5 און 6.30—8 DR. S. KOBRINSKY
24 480	49 763	דר. מעקס ריידי (עקס רעי) 288 פארסדרוש, קאר. סטיס (100 טאראנטאָ דושעז. טראָסט בלדג.), לעבן אינשאנז שטונדן: פון 2—6 אונטס ביי אפּאיינטמענטס DR. MAX RADY
53 915	52 614	דר. טעם ראָדין, ראיאל בענק בילדינג (מיין און סעלקירק) אפּיס שטונדן פון 3—4 און 6—8 DR. SAM RODIN
88 916	59 473	דר. א. ל. שובין, אפּיס שטונדן 11—12 און 2—6 אפּיס: בענק אף קאַמערס בלדג., מיין און אלעקסאנדער רעזידענס : 375 מעקרעי עוועניו. DR. A. L. SHUBIN
29 110	51 848	אויגן, אויערן, נאז און האלז דר. י. ה. בעקמאַן, 613 באיך בילדינג DR. J. H. BECKMAN
24 465	51 359	דר. ד. מ. דזשענאָף, 830-2 סאמערסעט בלאָק DR. D. M. GENOFF
88 013	53 320	קינדער קראנקהייטן דר. ה. מעדאָוי 904 באיך בלדג. 3—5: 332 מאָניטאָבא עוו. 11—12 DR. H. MEDOVY

Dentists Directory דענטיסטען

IN ALPHABETICAL ORDER

Office	Residence	
51 560	41 652	דר. י. בן עזרא, ב.א. 962½ מיין סט. קאר. סעלקירק. DR. I. BEN EZRA, B.A.
53 720		דר. מ. א. ברעגמאַן, סוויט 1 סט. דזשאנס בלק., 98½ מיין סט. DR. M. A. BREGMAN
86 115		דר. ס. אי. גרינבערג, 414 באיך בילדינג. DR. S. E. GREENBERG.
52 744	39 829	דר. א. גארדנער, 409 סעלקירק עוועניו, קאר. סאלטער. (איבער דער ראיאל באנק) DR. A. GARDNER
56 056		דר. ס. טשוירטשיל, סוויט 1, טריק בלאָק, 972 מיין סטריט. DR. S. H. CHURCHILL

בריוו פון וואנקאָווער

פון מם יוד

חנוכה פייערונג פון תלמוד תורה

אין מיין פריערדיקן בריוו האב איך דערמאנט דעם היגן עולם די פּראָיעקטי־קע פייערונג פון דער תלמוד תורה אין איך האב פּאראויסגעזאגט, אז האייזער וועט עס אפשר נאָך בעסער זיין. מיין וואונש איז מקוים געוואָרן. די קינדער פון תלמוד תורה האבן טאקע דורכגע־פירט די חנוכה־פּראָגראם אויף אזא שיינעם, געלונגענעם אופן, אז עס איז א נחת אין א פרייד.

די חנוכה חגיגה איז פארגעקומען זונ־טאג דעם 21טן דעצעמבער. די שול "שע־רי צדק" איז געוועזן פול געפּאקט מיט א יום־טוב'דיקן עולם, וואס האט אנגע־פילט די גאנצע שול. אלע האבן זיך אויפמערקזאם צוגעקוקט צו דער גרויסער פארשטעלונג וואס די קינדער האבן גע־געבן אין פארשיידענע סצענעס, גע־שטאלטונגען און עפּיזאָדן, א גאלעריי פון היסטאָרישע געשטאלטן, סימוואלישע פיגורן, און טיפּן פון רעאלן שטייגער לעבן, זיינען דורכגענאנגען איינע נאָך די אנדערע, און געגעבן אן אלגעמיינע בילד פון קינדערשער . עמאָציאָנעלער, אומטיטלבארער יצירה. עס האט זיך גע־שאפן אן איינדרוק, ווי די קינדער וואל־טען זיך פארמעסטן מיט די גרויסע און בפירוש געבן אָנצוהערן : איר, גרויסע, דארפן זיך ניט איבערנעמען מיט אייער טאלאנט, אונזערע יונגע פיסלאך קאָנען אריבערשפּרייזן אייערע גרעניצן און דער הויבן זיך אויף א גרעסערער מדרגה, "אייב נישט העכער" פון אייך. די סצע־נעס האבן זיך געקריטיקט, אזוי געווען אן געמאָסן, דורכגעפילט און דורכגע־לויכטן, אז זיי האבן געלאָזן דעם טיפסטן איינדרוק הן מיט זייער פּשטות און מיט זייער איינטערעסאנטער באפארבונג.

די פייערונג איז געעפנט געוואָרן דורכן פרעזידענט י. ב. יאפע, וועלכער האט איבערגעגעבן די אנפירונג מיטן פּראָ־גראם דעם פּאַרזיצער זון ווערן אין דער דיש. ריד. ער האט באגריסט דעם גרויס־סען עולם, וואס האט זיך אָפּגערופן צו דער דאזיקער אונטערנעמונג, און אויס־גערעכנט דעם גלייכן, וואס, מ'וועט ווי געהעריק אָפּשאצן דעם באראקטער און רעזולטאט פון די קינדערשע לייסטונ־גען.

דאן האט איינער פון די איינגערע קינדער אליעזר שנייידער אָנגעצונדן די חנוכה־ליכטלאך, און דער כאָר, אונטער דער לייטונג פון רעוו. פּאסטינסקי האט געזונגען "הנרות הללו" און "עוזר צור". לאה פּאסטינסקי האט אין א קלאַרן, שיי־נעם העברייאיש דערציילט וועגן דער גע־שיכטע פון חנוכה. אויפגעבלעטערט א קאפּיטל פון אונזער פארגאנגענהייט, וואס דערציילט פון גלאנץ און גבורה.

דאן האט קומט פאר די היסטאָרישע שפּיל "חנה ושבעת בניה". אלע קינדער אין געהעריקע, בונטע קאסטיומען, לויט דער אמאליקער צייט, פירן זיין דורך די האנדלונג מיט מאקט און געניטקייט, און שטעלן פאר א בילד פון היסטאָרישער גענוטקייט, וואס פון איין זייט הערשט דער גריכישער פּויפּסט און פון דער צווייטער זייט — אידישע מסירת נפש. בנימין ריד, אין זיין הויפּט ראָלע אלס קעניג, האט געגעבן א שטארק כאראק־טער פון א צורר היהודים, און דערביי האבן אים געדענט זיינע נאטירלאכע פּיי־איקייטן : דריינסטקייט, קלארע דיקציע און פרייע באנעמונג. עס איז באמת גע־וועזן א קרוין־ראָל, וואס האט געגעבן דעם טאן אלע איבעריקע אנטיילנעמער. גוט איז אויף געווען נחום פעלמאן אלס שר הצבא און די סאָלדאטן : לואיס עלען, עזור ראָשסטיין, וויקטאר פרימאן און חיים נעמעץ. שרה גאָלדבערג אלס חנה האט איר ראָל אויסגעפירט אויפן בעסטן אופן. טראגישע איבערלעבונג, שטאלץ און גלייכן האבן זיך הארמאָניש פאראייניקט אין איר פּערזאָן. זי איז גע־וועזן צוגעפאסט צו איר ראָל און אלע פּרטים. די זיכן זין האבן זייער וואוילי פארגעשטעלט : נח ראָשסטיין, זלמן קר־טשיי, אברהם פּוקס, א. הערמאן, שלמה ראָשסטיין, א. מילער און א. נעראד.

די שפּיל האט אויסגערופן גרויסע אפּ־לאָדיסמענטן.

א קלייניער אנטראקט ביי די קינדער, אין וועלכער רעוו. פּאסטינסקי רעדט מיט באגייסטערונג וועגן דער באדייטונג פונם יום־טוב און דעם מוסר השכל וואס דרינגט ארויס פון דעם.

ביילע וויים רעדט דאן וועגן "עבריה", א אָרגאניזאציע פון די עלטערע קינדער פון תלמוד תורה, וואס האט די אויפגא־בע צו אנטוויקלען די עובדה פון ליידן העבריאיש צווישן זיך.

א גרופּע קליינע קינדערלאך, אין פּאַ־סיקע קאָסטיומען, פירן דורך א ריטמי־שע סצענקע "נרות חנוכה". באוועגונג, געזאנג און דעקלאמאציע, ווערן חנו'דיק דורכגעפלאכטן מיט זיידענע פערימלאך. די קליינע ארטיסטן זיינען : מארטא ראָס־שטיין, ביילע איזין, רות גאָלדבערג, הער בערט קאָווען, סאפּיע ראָשטיין, ריטע ראָשטיין, נאָרמאן טשארקאָוו און הע־רי גאָלדבערג. עס ווילט זיך זאָגן אויף זיי : "אוי, מיר זאָל זיין, אידישע קינ־דערלאך, פאר אייערע בשר'ע אויגעלאך!"

"א גוטער דאקטאר" דעקלאמירט ראו־בן גאָלדמאן און דאס לידל "אוי, חנוכה, חנוכה !" פירן אויס סאפּיע און רוטע ראָשטיין.

דאן קומט די צווייטע אפּטיילונג פון דער פּראָגראם. עס ווערן אינסצענירט דורך די קינדער א. רייזענס "מאי קא משמע לן ?" און "וואס זשע קלאָסטו, קליזניק בלאסער ?" און מ. וואראשאוו־סקי'ס "אלף בית". חיים ענדזשעל שפּילט די ראָל פון קליזניק. זיין גרים, פיגור, האלטונג, דיקציע און מימיק גיבן אן אויסגעצייכנטן טיפּ פון א אידישן ארעם בחור. יעדער ניואנס פון דעם גיגון און ווערטער איז קאָלירפול און איבערצייג־גענד. זיינע זשעסטן צייכנען א בילד און די מעלאנכאָליישע וויבראציעס פון שטי־מע רירן דאס הארץ. עס איז טאקע א וואונדער וואס א הינער געבארענער קינד האט זיך געקענט אזוי אריינלעבן אין א ראָל וואס איז אים אין פלוג פרעמד... דאס קען בלויז פאָרענפערט ווערן מיט דעם, אז טאלאנט דערגרונטעוועט זיך אוז מאכט אומפעגלאכקייטן פאר מענ־לאכקייטן. זיין שותף אין שפּיל ראָזע ווייס האט דערגאנצט דעם איינדרוק מיטן גוטן אויספירן דאס צווייטע ליד "וואס זשע קלאָגטו קלויזניק ?"

און דאן א צווייטער וויינקל : דער אידישער חדר. א רבי זיצט און לערנט מיט זיין קינדער אלף־בית. דער רבי איז דוד ראָשקאָוו. די תלמידים : ביילע פּאס־טינסקי, מינע סירלין, אריה טשערקאָוו, יצחק מען און צבי ווינער. אין פלוג איז עס אזוי פשוט. א באקאנט בילד. א קליינער עפּיזאָד. ס'ציט זיך ניט לאנג, נישטא קיין גרויסע האנדלונג. אבער דער שכח פאר מענשלאכע פיס ווערט אויס־געבריינערט, ווען איבערן קאָפּ איז א אומענדלאכער הימל, דער אמאליקער אי־דישער חדר איז דאָ ניט באגרעניצט מיט פיר ווענט און א טיש און בענקלאך. עס עפנט זיך פאנאנדער א אומענדלאכער הימל. די נאענטע פארגאנגענהייט רעדט מיט זעשיבטלאכע פאקטן, און נישט בלויז מיט דעם — נאר מיט קינסטלע־רישן בילד.

דער רבי, דוד ראָשקאָוו, האט עס אי־בערצייגט. אין זיין שפּיל פילט זיך טאַ־לאנט און רייפקייט. די תנועות, העזיות, זשעסטן און פרייע, געניטע האלטונג, גי־בען א כאראקטער וואס איז לעבעדיק און פול בלוטיק. נאטירלאך, אז אויס־געהאלן דאס אים דערביי אויף דער הארציקער, פאלקסטימלאכער "טעפּקסט" אבער ער האט אזוי פיין אויסגע־מיטשט, אז עס איז געווען א מחיה צו קוקן און צו הערן.

דער עולם האט די דאזיקע פּאַרשטע־לונג אויפגענומען אזוי באגייסטערט, אז די קליינע ארטיסטן האבן געמוזט זיך ווידער באוויזן און איבער'חזר'ן א טייל פונם ליד.

י. ב. יאפע רעדט דאן מיט פּאטאס ווענן דעם וואס לערנען אונז אזוינע ימים טובים און אזוינע קינדערשע פאר־שטעלונגען. ער אפּעלירט צום עולם פאַר־צוזעצן די טראדיציע פון די פּאַראגאנג־נע דורות, כדי אז פאראגאנגענהייט, קע־נענוואָרט און צוקונפט זאָלן זיין ביי אונז אָרגאניש פאראייניקט.

עס מאַרשירט אריין דער "אידישער לע־גיאָן". וואס סימוואָליזירט די הויפּט פאקטאָרן פון אונזער לעבן. אונטערן גע־זאנג פון "שם בארץ" מאַרשירט פאַר־אויס דוד וועגנדט מיט דער אידישער פאן. מכאל שניידער — אלס "היסטאָ־ריע", עקיבא נאַרבער — אלס "החלוץ", חיים ראָס — אלס "מכבי", אנשל גאָלד־בערג — אלס "עם הספר" און דוד בראָ־ווערמאן — אלס "נאציאָנאל פאנד". זיי שטעלן זיך אויס אין א ריי אין — די "שטעלונג אלס אלטער, פּאטריאָטישער איד, מיט לאנגער גרויער באָרד און לאָקן, איינעגעהילט אין מלבושים פון ביבלישע צייטן און אנגעלעגט אן א הויכן פּאס־טוך שטעקן, וועלכער דערציילט מיט אנ־געשריבענע טאוולען זיין "אידישע אי־שיכטע וואס חזר'ט זיך איבער". מכבי און בילו. כרש מלך פרס און באלפור. און צום סוף א גרויסער פראנע צייכן : וואס ווייטער ?

דער "חחלוץ", מיט אן אָפּגעבראָכענע פּנים און א רידל אויפן פּלייצע און שטיין־ברעכער אין האנט, דערציילט וועל־גען שיינע, וואונדערלאכע אויסטואונגען. דער "מכבי" איז אלטער ביבלישער אר־ניפאר, מיט שפּיז אין שווערד, רעדט און וועקט אויף א בילד פון גבורה פון גלויבן. דער "עם הספר", וואס האלט אין איין האנט א בוך און אין דער צווייי־טער — א פערער, דערציילט אונז פון אונזער נייסטיקער מאכט. און "נאציאָ־נאל פאנד", אָנגעטאן אין א גרויסער "קרן קימת" פּושקע, רופט אונז אנצור שטרעגנען אלע כחות און אויסצולייזן וואס מער ערד, וואס מער באָרן, פאר אונז זערע בלאָנדזשענדע פיס. מיטן געזאנג פון "תחזקנה" נייט דער אידישער לעגיאָן אוועק.

צום סוף קומט פאר די צערעמאניע פון אויסטיילן פריזן די בעסטע קינדער פון תלמוד תורה.

דער פּערזידענט פון "בני ברית" מ. ל. גרין גיט דאן איבער א מעראל פון דער לאדזש צו שרה גאָלדבערג, וועלכע האט זיך אויסגעצייכנט היינטיקס יאר אין די למודים אין תלמוד תורה, און האט באקומען אויף די עקזאמענעס די גרעס־טע צאל ציונים. דער פּרעזידענט י. ב. יאפע, מיט דער חילף פון פּרעזידענט פון ליידים אקזיליערי מרס. שנייידער, טיילט אויס די אנדערע פריזן פאר די קינדער ונאס האבן זיך אויסגעצייכנט אין די למודים.

פון דער צענטראלער תלמודתורה באַ־קומען די פריזן :

נעוו. מכונה — אריה טשערקאָוו און ראשל טשערקאָוו. ערשטער קלאס — שרה סירלין און צבי ווינער. צווייטער קלאס — גרשון אקווא און שיינדל פיינין. דרי־טער קלאס — רחל פרידמאן און לוסי אקוליסט. פערטער קלאס — אנשל גאָלד־בערג און חיים ראָס. פינפטער קלאס — שרה גאָלדבערג און ישראל פיינין. אי־דישער קלאס — חיים ענדזשל, זאב פאר־קער און סימי טשארקאָוו.

פון דער אפּטיילונג אין קהל'שן צענ־טער : ערשטער קלאס — חיים נעמעץ און אלבערט מילער. צווייטער קלאס — שלמה ראָשטיין און יצחק הערמאן. דרי־טער קלאס — אברהם פּוקס, זלמן קר־טשיי און נח ראָשטיין. זעקסטער קלאס — ביילע וויים און בנימין ריד.

פריזן זיינען אויך געגעבן געוואָרן צו נאָרמאן פעלמאן, דוד ראָשקאָוו, עקיבא נאָרבער, יעקב דייוויס, שמואל פינקל און דוד ווענדט, וועלכע האבן זיך באטייליקט ימים נוראים אין כאר.

די ליידים אקזיליערי האט דערנאָך פאַ־נאנדערגעטיילט אלע קינדער פאַרשיידע־נע נאשערייען.

די ערשטע אפּטיילונג פונם פּראָגראם איז אויסגעפירט געוואָרן אונטער דער לייטונג פון זייער לערער י. יונגלסאָן, מיט דער מיטהילף פון מרס. יונגלסאָן. און די צווייטע אפּטיילונג — אונטער דער לייטונג פון זייערע לערער ה. וואל־קאָוו און מ. יפה.

פיל מיטגעווירקט צו דעם דערפאָלג פון דער הגיגה האט דער איבערגעגעבענער עסקן פאר דער תלמוד תורה, דער פאַר־זיצער פון ועד החנוך דזש. ריד, וועלכער איז פאַרבונדן מיט דער אינסטיטוציע מיט אלע פעדים פון זיין נשמה.

די חנוכה פייערונג האט געמאכט אויף די אידן פון וואנקאָווער אן איינדרוק וואס שווער צו קריגן א דינסט !"

רעדזשיינע רעדזשיינע

רעדזשיינער נאציאָן

זונטאג, דעם 28טן דעצ., איז שטאטגע־פונען אן אונטערהאלט און ברידזש־אוו־וויסט. ביי די היברו סיק בען. ביי טאג איז געווען דער רעגולער מיטינג, און די סאַ־סייטי האלט אָפּ מאנאטלאך שוין פאר א לאנגער צייט, סיי זומער, סיי ווינטער ניט פארפעלנדיק קיין אין איין מיטינג. אמאל מער, אמאל ווייניקער לייט, אבער א מיטינג מיט א סיסטעם. א דאנק דער פלייסיקער קאמיטע ווערט טוט ענערגישע ארבעט אום אריינצוגעבן לעבן אין דער סאַסייטי. אין די בריוו וואס מ'האט געשיקט אלס איינ־לאדונג צום אוונט, איז געווען דערמאנט אז דער סעקרעטאר פון דער סאַסייטי, מר. בערענזער (פאר מערערע יאר'ן) וועט אונז קיראלאך פאראלאזן אום מיר וועלן אים גע־בען א "צאתכו לשלום". דער עולם איז אין א היבשער צאל, און ווי ס'זעט אויס א סך פריינט פון דעם דערמאנטן. צוערשט האט מען געשפּילט אין קארטן און אין דער זעלבער צייט האט מען אויסגעשטעלט די טישן, באדעקט מיט ווייסע טישטאכער, און פארשיידענע פרוכטן און געבעקס מכל המינים, און ס'איז געוואָרן יום־טוב'דיק. דער פּאַרזיצער, מר. מינץ, האט געבעטן דעם עולם מ'זאל לאזן די קארטן און קר־מען צום טיש. מ'האט זיך אלע אויסגע־זעצט, און דער טשערמאן האט דערקלערט, אז היינטיקער אוונט, איז געווידמעט דער פּאַרזיצער, מר. בערענזער, דעם סעק. פון דער סאַסייטי, אלס אנערקענונג פאר זיין גוטער ארבעט אין דער סאַסייטי פאר לענגערע יאָרן, איידער ער פאַרלאזט רע־דזשיינע. מר. קאלינ דאס דער ערשטער באקומען דאס ווארט. ער האט צווישן אנ־דערע אנגעמערקט, אז מר. בערענזער, וואס איז אנב דער שרייבער פון די שורות, האט אלע מאל זיינט ער איז דאָ, גע־שטרעבט צו טאן גוטע ארבעט אין שטאט אויפ'ן נייסטן געבעט, און פאר דעם ערשטער טען יאר איז ער אויך געווען סעקרעטאר פון אידישן קולטור צענטער, ווי אויך זיך אונטערגענומען צו טאן אזא געבעלע אר־בעט, ווי אז זיין דער קראנספּאנדענט פון "אידישן וואָרט". פון אט די אלע לויב ווערטער האט זיך דער שרייבער פון אט די שורות זיך געפילט זייער געשטייליכט און אויך אויף זיך. און אויף אויף די וואס פארשטיין אפּצושאצן ווייטיקער ארבעט וועגן מ'טוט פאר זיי אזוינע. דאס איז געווען דער שענסטער מאמענט אין זיין לעבן אט דעם אוונט צו פארברייגגען מיט אזוינעל גוטע פריינט. אויך מר. קאַ־הען, דער פיז. סעק., האט גאנץ וואָרים דערצילט וועגן פלעמיטס מיט דאס נעמען אויף אן אויגן איבער די הייזער אין אמעריקע. אויך מר. מינטס, מר. קאהען, און די איבעריקע וועלכע האבן נעמען גרויסארטיקע גוטע ארבעט פאר דער סאַסייטי. דער רעדנער האט צום סוף נאכאמאל באדאנקט דעם קאמיטעט און די פארשאלטע פאר דעם כבוד וואס מען האט אים אנגעטאן.

די ליידים האבן באדינט דעם עולם מיט קאפע און דער אוונט איז געווען זייער שיין אין כבוד'יק.

* * *

אויף דער זיצונג פון דעם קאמיטעט פון אידישן קולטור צענטער, וועלכער איז גע־ווען פון אלע באזוכט פון חוץ מיט מיליגער, וועלכע איז אפּגעפאָרן קיין ערמאנטאן צו דער קאנווענשאן פון די "יאנג דזשודעאנס" און האבן באטראכט די פראגע ווי אראפּ־צוברייינגען מר. גרינבערג. אבער צום שלוס אנפרעגנדיק מיט א טעלעגראמע אין ווייני־פעג, זיינען מיר נעקומען צו דער אויבער־ציינונג, אז אונז פעלן פיג. מיטלען פאר דעם. מ'דאַרף איינמאל פאר אלע מאל וויסן, אז ס'מוז פריער דער פאנד זיין פאר דעם צוועק, איידער דער ערדענער קומט צו אונז. נישט קלאפּן אין טירן נאכדעם און ערשט האבן א דעפיציט, וואס דאס לאזט זיך טאר, ווי ס'איז געווען לעצטנס. אלזא, מיר האפן, אז אין דער צוקונפט זאָלן די ווייניקע וויסן צו צוגרייטן א פאנד פאר אזא צווועק. נישט ווי יענער ארמאן וואס איז געקומען אין א נאסט הויז אין געגענען אין געשלאָ־פען, און אז דער בעל הבית האט אים גע־זאגט ער זאל משלם זיין, האט ער געזאגט : "אט באלד וועל איך גיין איבער די הייז־זער און צוואמענקלייבן אום אייך צו באַ־צאלן ! " זאגט דער בעל־הבית : "נו, און איך וועט ניין איבער די הייזער און צור־זאמענקלייבן ? " האט געענטפערט דער ארמאן : "נו, אויב איר ווילט ניט, נאט אייך דעם זאָק און גייט אליין ! "

REGINA CARTAGE & STORAGE LIMITED

טעלעפאָן 93 041

דיסטריביוטארן פון די באַרימטע

ראָזדייל לאַסף און סטאָוו קוילן

פאר היימישן געברויך, אויך

ביג דאָרן און סאונדערס קריק

בעלוויו און גרינדזל סטים קוילן

דזשענעראל קארטעדזש, מואוינג און סטאָרעדזש

רעדזשיינע — אויפמערקזאם — רעדזשיינע

י. בערעזנער

איז דער קאָרעספּאנדענט און פארטרעטער פאר "דאס אידישע וואָרט" אין אייער שטאט און אומגעגענט

מיר בעטן אלע סעקרעטארן פון רעדזשיינער ארגאניזאציעס צו איבערגעבן די נייעסן און באריכטן פון זייערע ארגאניזאציעס צו מר. י. בערעזנער, 1523 וויקטאריא עוועניו, וועלכער איז אויך באפולמעכטיקט אנגעמען סובסקריפּשאנס פאר "דאס אידישע וואָרט". שרייבט אדרעס טעלעפאָנירט

5365

א העכסט שפּאנענדער ראָמאן פון דעם אידישן לעבן אין אמעריקע

פון א. ר.

היימאן און העסטרין

באריסטערס, סאָליסיטאָרס און א. וו.

216 — מעקאינטייר בלאָק — 216

טעלעפאָן 21 627

מר. העסטרינס וואוינונג:

306 סט. דזשאנס עוועניו. טעל. 53 133

שינבין, מאָראָזניק און ראָבלין

Shinbane, Morosnick & Roblin

Barristers, Solicitors and Notaries

באריסטערס, סאָליסיטאָרס, נאָטאַריוס

Office: 207-5 Confederation Life Bldg.

457 Main St. Opposite City Hall

טעלעפאָן 21 345—6

טשערניאק, קאַפּשטיין און ספּיוואק

Barristers, Solicitors, Etc.

460 מיין סטריט

טעלעפאָן 24 591 און 24 666

א. ע. קאַנטאָר

אדוואָקאַט און נאָטאַרי

A. E. CANTOR

211 קוירי בילדינג, 233 פּאַרסדרוש עוועניו.

טעל. 225 89—29 937

רעזידענס:

103 בענערמאַן עוועניו, טעל. 51 353

ה. שולמאן

אדוואָקאַט און נאָטאַרי

נעלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט

Schulman & Nitikman

213 קאַנפעדעריישאן לייף בילדינג

457 מיין סטריט, אנטקעגן סיטי האל

טעלעפאָן 88 462

מען האט ניט געקאָנט פארבינדן איר די אויגן

מיס ע. טאמסאן, פון קלאפהאם, שרייבט: —"איך נעפּן אויס אז קארטער'ס ליטל ליווער פּילס וועלן טאן מער צו האלטן דעם פּנים קלאר, און די הויט פריי פון פלעקן, איידער אל

ברודער מאָרד

העכסט אינטערעסאנטער און שפּאַנענדער ראָמאַן

(פאָרזעצונג)

אונזער קאַפּיטאַן מוז זיין אַן אַנגעזעענער מענש אין דער העכערער געזעלשאַפט, ער מוז זיין אַן אַריסטאָקראַט און קיינער פון אונז טאָר ניט ווייזן פאַר דער וועלט אַז ער קאָן אים. נאָר אונטער דער קאָמאַנדע פון אַזאַ קאַפּיטאַן קאָנען מיר מאַכן גרויסע געשעפטן. איך האָב אייך שוין אַמאָל דערקלערט, אַז אייער באַשעפטיקונג איז אין דער לעצטער צייט געוואָרן אַזוי שלעכט, אַז עס לוינט זיך נאָר ניט צו זיין אַן ערלאַכער שלאַס־ברעכער. די רייכע מענשן זיינען היינט זייער קלוג און האַלטן זעלטן אַ גרעסערע סומע געלט אין דער היים. די עלעקטריציטעט, נאָך אַ נאָנץ יונגע וויסנשאַפט, האָט זיך גענומען צו אונזערע האַנטווערקער און האָט אויסגעפונען עלעקטרישע געלעגער, וועלכע הייבן באַלד אָן צו קלינגען און צו מאַכן אַ גוואַלד, ווען אַן ערלאַכער שלאַסברעכער רירט זיך צו צו אַ קאַסע־קאַסטן, און אַזוי אַרום ווערן מיר געכאַפּט פון דער פּאָליציי . . .

ווי קאָן אין אַזאַלכע שלעכטע צייטן לעבן אַן אָרימער שלאַס־עפענער?

וואָס קאָן האָבן אַן ערלאַכער אַרבעטער וועלכער רייזיקירט זיין לעבן, ברעכט אויס אַ פענסטער און קומט שוין אַריין אין אַן אַנשטענדיגעס הויז? ווען ער באַקומט שוין אפילו אַ טעלאַכע שטיקלאַך זילבער אָדער אַ פּאָר שמוציקע דימענטן, מוז ער זיי פאַרקויפן פאַר אַ קליניקייט און קאָן זיך איינציק וואָכן נאָכדעם ניט ווייזן אויף דער נאַס.

— נאָנץ ריכטיק! האָבן מענשן געשריען. — דאָס איז וואָר! עס איז אַזוי!

— דאָס איז ניט ריכטיק! — האָט געשריען אַן אַנדערער.

— דער קאַפּיטאַן אַליין זאָל ריידן! — האָט זיך אָפּגערופן אַ דריטער.

— יאָ, יאָ, דער פּרעזידענט פון אונזער פאַראיין זאָל אונז דערקלערן, ווי אַזוי מיר קאָנען פאַרדינען מיליאָנען! — האָט מען געשריען פון אַלע זייטן.

דער מאַן מיט דער מאַסקע אויפן געזיכט האָט זיך לאַנגזאַם אויפגעהויבן פון זיין שטול, האָט געוואָרפן אַ שטרענגען בליק אויף די פאַרזאַמלטע, דאַן האָט ער אָנגעהויבן צו ריידן.

אָנפאַנגס האָט ער גערעדט שטיל און זיין שטימע האָט געציטערט, אָבער וואָס וויטער אין זיין שטימע געוואָרן דייטלאַכער, ער האָט רעדנערלעך, אַז ער שטאַמט אָפּ פון אַ גאַנץ גרויסער פאַמיליע, אַז זיין פאָטער איז געשטאָרבן און האָט אים ניט איבערגעלאָזן אַ סענט פון זיין גאַנצן פאַרמעגן; דאַן האָט ער אָנגעהויבן צו באַשרייבן אַ וויי עס לעבן די רייכע מענשן און ווי עס לעבן די אָרימע.

ראָיאַל באַנק אָף קאַנאַדע פאַרעפנטלאַכט שטאַרקן סטייטמענט

די געזונטהייט און עפעקטיוויטעט פון קאַנאַדער בענקינג סיסטעם איז קלאָר אַרויסגעבראַכט געוואָרן לעצטנס אין די יעלאַרבע פון די געשטאַרטערטע בענק וועלכע באַצייכענען אויף וואָס פאַר אַ מעקוויריריכן אופן די בענק זיינען אָנגעקומען אַזוי שנעל די געגענדערטע באַרייניגונגען אין לויף פון לעצטן יאָר. דאָס איז זייער וויכטיק פאַר דער דאָמיניאָן ניט בלויז אין דער היים, נאָר אויך אין די פינאַנציעלע קרייזן פון אויסלאַנד.

באַזונדערס איז צופרידנשטעלנד דער יעלאַכער סטייטמענט פון דער ראָיאַל באַנק אָף קאַנאַדע, וואָס ווערט איצט צעשיקט צו די שערהאָלדערס. ווי מ'האָט געקאָנט דערוואַרטן אין אַ יאָר פון דעפּרעסיע, זיינען די ציפערן פון באַלאַנס בוינג נידעריקער לגבי פאַריקן יאָר. גלייכצייטיק אָבער, האָט די באַנק אָנגעהאַלטן איר פעסטע לויפנדע פּאָזיציע און באַוויזן צו באַריכטן אַ סומע פון פּראָפיטן, וואָס זאָל זיין גענוג ניט בלויז צו צאָלן די רעגולערע דיווידענטן און באָנוסעס, און די נעוויגלאַכע אַפּראָפּריאַציעס פאַר פענסיע פאָנד, באַנק פּרעמיסעס, און אַ. וו., נאָר עס איז אויך גענוג גענוג אויף אַריבערצוטראָגן איבער אַ האַלבן מיליאָן דאָלאַר צום פּראָפיט און לאָס אַקאָונט. דער סטייטמענט איז אין אַזאַ כאַראַקטער וואָס אָנגענומען ווערן מיט אַלגעמיינער צופרידענהייט אַלס אַ באַוויז פון אַ שטאַרקער פּאָזיציע פון קאַנאַדער פינאַנצן.

שטאַרקע לויפנדע פּאָזיציע

ביים סוף פון פיסקאַלן יאָר, 29טן נאָוועמבער, 1930, האָט דער טאָטאַל אַסעטס באַטראָפן $889,917,191 אין פאַרגלייך מיט $1,001,442,741 אין פאַריקן יאָר. קעש אין האַנט און אין די בענק האָט באַטראָפן $164,251,285, וואָס מאַכט אויס 21.17 פּראָצ. לגבי די ליאַביליטיס צום פּאָבליק. אַנדערע לויפנדע אַסעטס, ווי רעגירונגס און מוניציפּאַלע באָנדס, קאָל לאָנס און אַ. וו. בריינגען דעם טאָטאַל אַסעטס צו $379,120,433, וואָס מאַכט אויס 48.87 פּראָצענט לגבי די ליאַביליטיס צום פּאָבליק.

דעפּאָזיטס זיינען גוט אָנגעהאַלטן געוואָרן. פּראָצענט צאָלנדע דעפּאָזיטס האָבן באַטראָפן $543,843,554 און פרייע דעפּאָזיטס $151,745,505 אין פאַרגלייך מיט $591,380,470 און $180,707,298 אין פאַריקן יאָר. דאָס איינשרייבונגען פון דעפּאָזיטס איז אַ זאַך, וואָס איז באַריכטעט ניט בלויז פון די אַלע בענק אין קאַנאַדע, נאָר אויך פון אויסלאַנד.

די באַשריינונגען אַקטיוויטעט, דעפעקטירט אויף די רעזערוואַרטע קאַפּיטאַל צאָלן, וואָס זיינען געפאַלן פון $513,814,503 דאָלאַר פאַריקן יאָר צו $444,815,877 צום דאָטום פון סטייטמענט. די רעזערוואַרונג און אויסשטייענדע לעטערס אויף קרעדיט אין פון דער סומע פון $53,648,778 צו $38,299,506. דאָס איז אַ וויטערדיקער באַווייז פון פאַרקלענערטער אַקטיוויטעט אין׳ם אינטערנאַציאָנאַלן האַנדל צוליב דעם אַלגעמיינעם צוטאָנד אין דער וועלט.

פּראָפיט אין פאַרלוסט אַקאָונט

דער פּראָפיט אין פאַרלוסט אַקאָונט וועט אַן צווייטל באַטראַכט ווערן פון די שערהאָלדערס פאַר זייער צופרידנשטעלנדע נעמענדיגקייט אין באַטראַכט די באַרייניגונגען וואָס האָבן געהערשט לעצטן יאָר. נאָכדעם ווי ס׳איז אַרונטערגערעכנט געוואָרן אַלע קאָסטן פון פאַרוואַלטונג, און ס׳איז אָפּגעשריבן געוואָרן אַ סומע פאַר שלעכטע חובות, האָט דער באַטאַל נעט פּראָפיט באַטראָפן $6,572,627 אין פאַרגלייך מיט $7,145,137 פאַריקן יאָר. צוריקבעצאָלדיק דעם הייראַריגן פּראָפיט צו דעם, וואָס איז איבערגעקראָגן געוואָרן פאַראַן־מאַכט עס אויס אַ סומע פאַר דיסטריביוציאָן פון $10,146,778.

א פּריוואַטער אינקאַם פון $100 א מאָנאַט אויפן גאַנצן לעבן

. . . פון עלטער פון 55!

אויב אין גוטן געזונט
$100— א מאָנאַט

אויב אין שוואַכן געזונט
$100— א מאָנאַט

אין פאַל פון טויט
$10.000— קעש

שטעלט אייך פאַר דאָס בילד.

צו 55 ווען איר זייט נאָך געזונט און שטאַרק, צו קומען אין אַ פּריוואַטן אינקאַם (איבער אַלע רעוועניוס), גאַראַנטירט פאַר אַלע אייערע יאָרן, פון $100 א מאָנאַט.

איר מאַכט, איינפאַך, יעדלאַכע אָדער האַלב־יעדלאַכע דעפּאָזיטס פון אַ באַשטימטער סומע פאַר אַ באַצייכנטן פּעריאָד, צום סוף פון וועלכן איר פאַנגט אָן צו באַקומען אַ מאָנאַטלאַכע הכנסה פאַר׳ן גאַנצן לעבן.

דאָס איז בלויז אַ טייל פון דער געשיכטע.

אָבער אין פאַל פון קראַנקהייט אָדער עקסידענט, ווערט איר אומפעאיק, הערט איר אויף צו צאָלן די פּרעמיעס און איר באַקומט $100 א מאָנאַט אין פאַרלויף דורך דער צייט פון אַזאַ דיסאַבליטי. צו 55 יאָר נייט אַריין אין קראַפט די רעגלמעסיקע מאָנאַטלאַכע הכנסה פון $100.

זעט ווי אַזוי אייער פאַמיליע איז באַשיצט.

אין פאַל איר שטאַרבט פאַר 55 יאָר, קריגט אייער פאַמיליע $10.000.

דאָס איז נאָר איין ביישפּיל פון אַ פאַרשיידנאַרטיקייט פון פלעגער וואָס דאָ לייף אָף קענדערע האָט פאַר יעדער עלטער, צושטאַנד און סומע. פילט אויס און שיקט די דאָזיקע פאָרמע (וואָס פאַרפליכטעט אייך ניט צו קיין זאַך) און פינקטלאַכע ציפערן צוגעשפּאַנט צו אייערע אינדיווידועלע פאָדערונגען וועלן צו אייך געשיקט ווערן.

SUN LIFE ASSURANCE COMPANY OF CANADA

HEAD OFFICE MONTREAL

SUN LIFE ASSURANCE COMPANY OF CANADA,
Montreal, Canada.

Without obligation on my part please send full particulars of your $100-a-month-for-life plan as outlined in your advertisement in.....
(Name of paper)

Name (Mr., Mrs. or Miss).....

Address (Street).....City.....

Classified Section קלאַסיפייד סעקשען

ספּעציעלע פּרייזן פאַר אַדווערטייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג

איין מאָל, 5 ס. פאַר "אַנייט לייז"	פאַר 3 מאָנאַטן,	$2.15 "
פאַר אַ וואָרט, 20 ס. "	פאַר 6 מאָנאַטן,	$4.00 "
פאַר אַ מאָנאַט, 75 ס. "	פאַר 1 יאָר,	$7.50 "

:: צו פאַרקויפן ::
FOR SALE

צו פאַרקויפן אַ 4 רום סעמי מאָדערן קאַטעדזש אין אַבערדין עוועניו, ניט ווייט פון מיין סטאָר. פּרייז $1.000. קעש $300 באַלאַנס זייער לייכטע אויסצאָלונגען. אַ גרויסע מציאה.

סוויטס פון 3 און 4 רומס צו פאַרענטן אין פאַרשיידענע בלאָקס. מעסיקער רענט. אינשורענס פאַר אַלערליי צוועקן. געלט צו לייען אויף 7 פּראָצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 58

:: צו פאַרענטן ::
FOR RENT

באַלטיק אַפּאַרטמענטס
מאָניטאָבאַ עוועניו.
צו פאַרענטן 3 און 4 רום סוויטס, ניי דעקאָרירט. סטרינד באַלקאָנס.
מעסיקע רענט
זיך ווענדן צום קערטנער
סוויט "די." טעלעפאָן 56 668

צו פאַרענטן 1 אָדער 2 רומס, געפּויערנישט אָדער ניט. זיך ווענדן אין 511 מעגנוס עוועניו.

צו פאַרענטן פון איינע ביז 3 רומס מיט אַ־ער אָן באָדד, סינגל אָדער קאָפּל. זיך ווענדן אין 287 מעגנוס עוועניו.

:: פּערזענלאַכעס ::
PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
290 פּאַרסערוויס עוו. איבער לייסנאַוס סטאָטער נייסטע בעסטע פּאַסט פּראָדס און וואַלץ סטאָפּס פלאַסט און סטריקסלי פּריוואַטע לעסאָנס. פולער קורס פון לעסאָנס $5.00.

ראָבערט גרעי סקול פון פיזישער קולטור
83 באַלמאָראַל פּלייס, טעלעפאָן 878 39.

R.B. ORMISTON
פלאָריסט
צוויי סטאָרס צו אייער באַדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראַפירט איבערראַל

לייף אינשורענס
בעסער צו האָבן אַ פאַליסי און ניט דאַרפן עס. אייזדער דאַרפן דאָס און ניט האָבן.
P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 655

אַאַקטיוו מעסענדזשער
טעלעפאָן 26 062
באַיס, מאַטאַרסייקלס, טראַקס.
דעליווערי אין אַלע אירע בראַנטשעס.
AACTIVE MESSENGER SERVICE
119 Albert Street

טייפּרייטערס
באַנקראָט סייל, רעמינגטאָן, אַנדערוואָוד, וואָרדסטאָק און א. וו.
T. A. WEIR
Ph 28 800 247 Notre Dame Ph. 24 783

LIGHTFOOT'S TALLY HO'S
פאַר שליטן פּאַרטיס
Phone 86 067 Evenings 23 258

פאַרלאַנגט פּוריטשער, האַוזקלאַד גורט, טול, מערטשענדייז און בענקראָפּט סטאָק. מיר פאַרקויפן צו דעם העכסטן אָנבאָטער ביי פּאָבליק אָקשן.

J. WACHNIAK
באַנדער אָקשנער און אָפּשאַצער
J. SENYK, Clerk
245 DUFFERIN AVE.
הויפּט אָפּיס און אָקשען רומס
טעלעפאָן 189 55
621 סעלקירק עוועניו — ברענטש.
רעזידענץ פאָן 228 55

A. MUIR
אוטאָריזירטער
רוקא פינישינג סטיישאָן
פעדערס אין באַדי ריפּעירס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

פרישע איינס, אויך סטאָרעדזש איינס און פרישע פּוטער. אַלעס נאַראַנטירט. ביליקע פּריינז. שוואַרץ, 278 באַראָס עוועניו. טעלעפאָן 54 900.

נעשעפט געלעגנהייטן
Business Opportunities

סטאָרס פאַרלאַנגט מיט וואוינונגען אין נאָרט ענד.

פאַרלאַנגט אַ סטאָר אין סטאָר צו בייטן אויף גוטע פּראָפּערטי און אַביסל קעש.

מאַנופעקטשורינג ביזנעס פאַרלאַנגט פון פעאיקן געשעפטסמאַן מיט באַדייטנדן קאַפּיטאַל.

אויב איר ווילט פאַרקויפן אייער געשעפט זעט

ח. פּערלמאַן און ג. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

אַפּאַרטמענט בלאָק, 8 סוויטס, יעדלאַכער רענט $4.920. גוטער לאַקיישן. באַרגען פריי.

דזשענעראַל, שטעטל פון 500. סטאָק $10.000, אומזאַץ $40.000. רענט $60.

SCOTT REALTY CO. Ltd.
11 C.P.R. Office Bldg. Phone 89 644

בעסטע געלעגנהייט
צו פאַרענטן אַ קאַנטרי סטאָר 25 ביי 60 פוס. אַ צווייטע בילדינג דער זעלבער סייז מיט אַ וואוינונג. גוט פאַר אַ מאַנן זאָל. דייטשער פאַרמער סעטלמענט אויף סי. פּי. אַר. איריניישאַן פאַרמס. רענט $25 אַ מאָנאַט. זיך נאָכפרעגן אין דאָס אידישע וואָרט באָקס 3752 אָדער

MEDICINE HAT TRADING CO.
St. Ry., Medicine Hat, Alta.

ארבעטער פאַרלאַנגט
HELP WANTED

פאַרלאַנגט אַ באַי מיט אַ בייסיקל פאַר אַ בוטשער שאָפּ. זיך ווענדן אין 452 סעלקירק עוועניו.

פאַרלאַנגט אַ פאַר פאָלק צו אַרבעטן אין אַ קאַנטרי סטאָר. דער מאַן מוז האָבן דערפאַרונג אין אַ דזשענעראַל סטאָר און זאָל קאָנען ריידן רוטענישן; די פרוי זאָל קאָכן פאַר איין מאַן. מוז נעבן גוטע רעפערענסעס. נאָר די פאַסנדע פערזענען זאָלן זיך מעלדן אין דאָס איד. וואָרט באָקס 3744.

פאַרלאַנגט אַן ערשט קלאַסיקן באַרבער, זאָל זיין אַ סינגלמאַן, אַלס פאַרטנער צו צווייערליי ביזנעס. און מוז האָבן ניט וויניקער ווי $300.00. זיך ווענדן צו

I. MARDER
1715 11th Ave., Regina, Sask.

ביידזשו טעאַטער איבערגעבויט: אויסגעשטאַטעט מיט ריידנדיקע בילדער

מילטאָן פילד

אַרום פערציק טויזנט דאָלאַר איז אויסגעגעבן געוואָרן איבערצובויען דעם בידזשו טעאַטער. אויסער די דרויסנדיקע וועגן און דעם דאַך, איז קיין זאַך ניט איבערגעלאָזט געוואָרן אַן אַן ענדערונג, און איז היינט איינער פון די סאַמע מאָדערנסטע טעאַטערס אין שטאָט. די וועגן אינווייניק זיינען פון מאַרבל וואָס ציט צו דיי אויפמערקזאַמקייט פון די צושויער. די ביינקלאַך זיינען פון לופט־קישנס, וואָס זיינען זייער באַקוועם. די דיקן זיינען באַדעקט מיט דיקע קאַסטבאַרע קאַרפּעטס. דער טעאַטער איז אויסגעשטאַטעט מיט דער מאָדערנסטער וועניטילאַציע סיסטעם.

אין דעם ניי־איבערגעבויטן בידזשו טעאַטער, ווערן איצט געוויזן די בעסטע ריידנדיקע בילדער. "קלעמענטס אינוועסטמענטס, לימיטעד, איינגעטימער" און קאַנטראַלערס פון דעם טעאַטער, האָבן באַשטימט מר. מילטאָן פילד, אַלס מענעדזשער. מר. פילד איז פריער געווען מיט פּאַבליקס, באַלאַבאַן און קייץ קאָרפּאָריישאָן, שיקאַגאָ, און מיט פאַרשיידענע לאַקאַלע מואַוויז הייזער.

אין פעלעס טעאַטער

היינט ווערט געוויזן דאָס זייער שפּאַנענדע בילד "ראַפּלס" מיט ראָנאַלד קאָלמאַן אין דער הויפּט ראָל, מיט אַן ערשטקלאַסיקן קעסט. "ראַפּלס" איז דער גרעסטער ראָמאַנס אויפן לייוונט, זייער אַ שפּאַנענדע דראַמע וואָס האָט אויפגעצערט מיליאָנען צושויער. עס ווערט אויך געוויזן אַן אַמווירנדיקע דורכאויס ריידנדיקע קאָמעדיע, נייעס, אַן קורצע אויסגעקליבענע בילדער. זעט און הערט עס אין פעלעס טעאַטער.

ספּעשל
אויף נומער 1 טרוקענע
טעמעריק האַץ
$8.50 א קאַרד
בלויז סי. אַ. די דעליוועריס נוצט אויס דעם דאָזיקן ספּעציעלן אָנבאָט אַזוי לאַנג ווי עס איז נאָך פאַראַן אַ זאַפּאַס, און טעלעפאָנירט אייערע אָרדערס צו
51 112
שנעלע דעליוועריס

נעוויינער פון פּלעט
די קינדער פון פּרי־שול, וואָס האָבן דורכגעפירט אַ פּלעט לטובת דער קינדערביבליאָטעק, בעטן צו מעלדן, אַז דער נעוויינעריקער נומער איז געווען 3703, אין באַוויץ פון מר. גורוויטש, פון טראָנסקאָנאַ. דער נעוויינער איז געבעטן צו קומען אין שול און אָפּנעמען זיין נעוויינס, — אַ נאָנע שלום־אַש׳עס דראַמען.

אַשר קרעמער ע״ה
מיר דריקן אויס אונזער טיפן סטען מיטגעפיל צו אַלע אבלים אין זייער גרויסן פאַרלוסט, אין וועלכן מיר טרויערן מיט זיי צו־זאַמען. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.
מר. און מרס. ג. הורוויץ
און פאַמיליע
מוסקאָרן, מאַנ.

BIJOU
אָנפאַנגענדיק היינט

דראַמאַטיש! אַנטפּלעקנד! געוואַגט!
"רענאַ"
פעסר "עס"
פון דער סענסאַציאָנעלער נאָוועלע ביי
קאָרנעליאוס וואַנדערבילט, דזשוניאָר
מיט אַ באַרימטן קעסט, איינשליסנדיק
רוט ראָלאַנד — סעם האַרדי — מאָנטאַגיו לאָוו, און קענעט מאַסאָן
מאַטינע טעגלאַך, 12 ביז 7 נ. מ.
דערוואַקסענע 25 סענט
אָוונטן, 35 סענט קינדער, 15 סענט
טעלעפאָן 055 28

NEW PALACE THEATRE
היינט, מאָרגן און מיטוואָך
ראָנאַלד קאָלמאַן אין
"ראַפּלס"
אויך
קאָמעדיע, נייעס, פעלעקטעד שאָרטס

אַדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באַצאָלן

פאַרגעסט ניט
אַז מיין פילינג סטיישאָן איז איצט אויפן קאָרנער סאַלטער און דאָפערין
ווי פריער וועל איך אייך נעבן מיין פערזענלאַכע אַטענשאָן
מיר גיבן די בעסטע סערוויס
GRAND SERVICE STATION
מאיר זיפּורסקי, אייגענטימער
Salter St. and Dufferin Ave. Phones 54 574-5

בוכשטעבלאַך ניי לוקסוסרייך און מאָדערנע

היינט
8.30 אָוונט
סענטראַל טשוירטש
בענאַ
ראַבינאָף
דער נייער פידל זשענגי
ראָש סיטס
75 סענט
צו פאַרקויפן אין טשוירטש
7.45 אין אָוונט

— פון וואָס לעבן די דאָזיקע רייכע מענשן? — האָט ער פּלוצלונג אויסגערופן אין דער הויך. און ער האָט אַליין געענטפערט: זיי לעבן פון׳ם שווייס און בלוט פון די אָרימע לייט. דער אָרימאַן אַרבעט פאַר זיי און זיי וואַרפן אים צו אַ ביין, וועלכער איז צו ווייניק אים צו לעבן און צופיל אים צו שטאַרבן פאַר הונגער.

— ער האָט רעכט! — האָט מען געשריען, עס איז אַזוי!

— עס איז דאַריבער ניט מער ווי רעכט, אַז מיר זאָלן צוגעמען דאָס געלט פון די רייכע און זאָלן עס צעטיילן צווישן די אָרימע לייט. — האָט דער קאַפּטיאַן וויטער געזאָגט, — די פּאָליציי וויל אָבער ניט וויסן פון אַזאַ רעכט פון אַזאַ גערעכטיקייט, דערפאַר לוין מיר עס טאָן קענען דעם ווילן פון דער פּאָליציי און אָן איר וויסן. מיר מוזן געוואַר ווערן וויפיל געלט די רייכע לייט האָבן, וואָס זיי האַלטן זייער געלט און ווי אַזוי מען קאָן צוקומען צו דעם דאָזיקן געלט. אַזאַ דאָס אויסצופירן מוז מען זיין באַקאַנט מיט זיי, מען מוז עסן מיט זיי, טרינקען מיט זיי און אויספאַרשן ביי זיי אַלע זייערע געהיימנישן. קאָן עס טאָן איינער פון אייך?

— ניין! — האָט מען געענטפערט.

— דאָס וועל איך באַזאָרגן, — האָט דער קאַפּיטאַן וויטער געזאָגט, — איך וועל אַרומפאָרן אין דער וועלט און וועל אויס פאַרשן, אויסשפּיאָנירן, וואָס עס איז דאָ אַרבעט. איר וועט דאָן קומען צום גרויטן טיש און וועט נאָר אָפּטאָן אייער אַרבעט.

— בראַוואָ! הורא! — האָט מען געשריען פון אַלע זייטן.

— אייזדער איך וועל עגרדיקן מיין רעדע, ווייל איך, אַז צוויי פון אייך זאָלן דערצייַלען וואָהין איך האָב זיי געשיקט, און וואָס זיי האָבן אויפגעטאָן!

ער האָט אַ ווינק געטאָן צום שיינעם דזשעק און צום פּראָפעסאָר, זיי זאָלן זיך אויפשטעלן און דערציילן. אונזערע אַלטע באַקאַנטע, דער שיינער דזשעק און דער פּראָפעסאָר האָבן זיך ניט געלאָזט לאַנג בעטן.

— דערציילט וואָס איר זייט געווען און וואָס איר האָט אויפגעטאָן, — האָט דער קאַפּיטאַן געזאָגט מיט אַ באַפעלנדן טאָן.

דער שיינער דזשעק האָט אָנגעהויבן צו ריידן.

— אַמעריקע איז אַ גאָלדן לאַנד. — האָט ער געזאָגט, אין קיין לאַנד אין דער וועלט געפינען זיך ניט אַזוי פיל רייכע מענשן, ווי אין אַמעריקע. אין ניו־יאָרק, שיקאַגאָ, סאַן פראַנציסקאָ און פיל אַנדערע שטעט געפינען זיך מיליאָנערן. פון וועלכע מען וויינס נאָר נישט, ווייל זיי זאָלן זיך נישט גיט הערן אויף דער וועלט. ווען איינער איז רייך אין אַמעריקע, ליגט זיין ייכטום אין לאַנד, אין שלעסער, אין גיטער פאַבריקן אין אייזער. אין אַמעריקע האָבן די מיליאָנערן באַרס מיט געלט, מזרים, גוטע אַמעריקאַנער גרינע דאָלאַרן, וועלכע מען קאָן זייער ליכט אויסנעמען ביי זיי, ווען מען וויינס ווי אַזוי, ווען מען איז נאָר באַקאַנט מיט זיי אין מען פאַרשט אויס זייערע געהיימנישן, — דאָס איז אַלעס וואָס איך האָב אייך צו מעלדן.

דער קאַפּיטאַן האָט איצט אַ ווינק געטאָן צום פּראָפעסאָר צו זאָל זאָגן וואָס ער וויינס.

— פריינדע! — האָט דער פּראָפעסאָר אָנגעהויבן זיין רעדע, — פריינדע! היינט טיקס יאָר עפנט זיך די גרויסע וועלט אויס־שטעלונג אין שיקאַגאָ. די אַמעריקאַנער ווילן מאַכן פון איר די גרעסטע אויסשטעלונג אין דער גאַנצער וועלט, מיט זיי וועלן עס אויספירן, ווייל די אַמעריקאַנער זיינען דורכגעטריבענע געשעפטסלייט, "ביזנעסמען" און זיי אַליין רופן זיך, און זיי ווילן ביי יעדן געשעפט מאַכן געלט. עס וועלן זיך צוזאַמענקומען קיין שיקאַגאָ מענשן פון דער גאַנצער וועלט. קיינער וועט ניט קומען מיט לייריקע קעשענען: אַריינט לייט דאַרף מען דאָך ניט אויף דער אויסשטעלונג, שיקאַגאָ אַליין איז אַ שטאָט פון מיליאָנערן. ווען איינער פאַרמאָגט עטוואָס דריי און זאַנאַר פינף מיליאָן, הייסט ער נאָך ניט קיין רייכער מאַן. אָט צו הייסן אַ רייכער מאַן אין שיקאַגאָ מוז מען האָבן וויניקסטנס צען מיליאָן, אַזעלכע מיליאָנערן זיינען דאָ אין שיקאַגאָ זייער פיל. אין עס דען ניט רעכט און ביליק, אַז מיר זאָלן אויך האָבן אַ טייל פון די דאָזיקע מיליאָנען?

געוויס, געוויס! — האָט מען געשריען פון אַלע זייטן.

— דאָן מוז מען דאָך אַרבעטן, — האָט דער פּראָפעסאָר וויטער געזאָגט, — דאָס פעלט אין פאַראַרבעט, פאַרוויס, די פרוכט איז אויסגעוואַקסן, מען דאַרף נאָר האָבן גוטע אָרבעטער, וועלכע זאָלן שניידן די גאָלדענע פרוכט און זי אַוועקפירן אַהיים.

(פאָרזעצונג קומט)

מאָטאָר קאַר און טראַק
לייסנס פאַר 1931

די געוועזענלאַכע פאַסיליטעטן צו באַקומען מאָטאָר קאַר און טראַק לייסנס און פּלייטס ווערן פאַרגאַרנט ווערן אין:

רעדזשיינע, מאַסקאַטון, מוס דזשאָ, סוויפט קוירענט, פרינץ אַלבערט, נאָרט בעטלפאָרד, יאָרקטאָן און ראָזטאָן.

פּלייטס פאַר פריוואַטע קאַרס און טראַקס וועלן אַרויסגעגעבן ווערן פון די לאָקאַלע רעגיסטראַרס אין:

אַרקאַלאַ, אַסיניבאָיאַ, בעטלפאָרד, עסטעוואָן, גראַוועלבורג הומבאָלדט, קעראָבערט, קינדערסלי, לידער, מייפל קריק, מעלפאָרט, מעלוויל, מוזאַמין, שאַנאָוואָן, וועיבורן, ווילקי, וויניאַרד און יאָרקטאָן.

צייטווייליקע לייסנס און פּלייטס קאָן מען אַזוי ווי אין די פריערדיקע יאָרן, באַקומען פון דעם פּאָסטמאַסטער אין קלימאַקס, און ביי די באַאַמטע פון דער ראָיאַל קענעדיען מאָונטעד פּאָליס אין:

בענגאַ, ביגאַר, קרייק, קענאָרא, קאַט נייף, דיימאַנד קראָסינג, עלבאָו, עסטערהייזי, פאָוס לייק, האַפאַרד, קעמסאַק, קיפּלינג, קייל, לאַינגאַן, לאַידמינסטער, נאָרט בעטלפאָרד, פּוניטשי, ראָדוויל, ראָזטאָן, סטאָרדזשיס, סטראַסבאַרג, וואַל מאַרי, וואַדענאַ, וואַקאָ, און ווילאַ באָנטש.

שטימט 1 פאַר
Elmer E. Roper
אַרבעטער קאַנדידאַט
פּראָווינציעלע ביי־עלעקשאָן
דעם 9־טן יאַנוואַר